

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 77 Nisan 2021 & Volume: 14 Issue: 77 April 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KÜLTÜRE DUYARLI SOSYAL HİZMET BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE KORUYUCU AİLE MODELİ: İSTANBUL VE BİNGÖL ÖRNEĞİ* CULTURAL SENSITIVITY IN THE CONTEXT OF SOCIAL SERVICES FOSTER FAMILY IN TURKEY MODEL: ISTANBUL AND BİNGÖL EXAMPLE

Kadri KINIK**

Öz

Bu çalışmada Türkiye'de koruyucu aile sayısının azlığında kültürel nedenler ön planda bulunabilmektedir. Bu araştırma koruyucu ailelerin koruyucu aile olma ve bunu devam ettirme süreçlerinde kültürün etkisini keşfetme ve betimleme amacı gütmektedir. Kültür bir toplumun nesil boyu devam eden maddi ve manevi değerler bütünüdür. Yani kültür, insanların bireysel ailevi ve toplumsal hayatları üzerinde doğrudan etkilidir. Çalışmamızda bu durumu göz önünde bulundurarak ailelerin kültüre duyarlı sosyal hizmet bağlamında Türkiye'de koruyucu aile modeli üzerinde durulmuştur. Son yıllarda Türkiye'de devlet korunma ihtiyacı olan çocukları koruyucu ve önleyici sorumluluğu konusunda Batı'da olduğu gibi koruyucu aile ve evlatlık modelleri yaygınlaştırmaya çalışmaktadır. Bu durum dikkate alınarak çalışmada, koruyucu ve önleyici hizmet modellerinden olan aile odaklı modelinin gerekliliği ve kültür boyutunu ele alarak bu alandaki eksikliğin giderilmesi hedeflenmiştir. Çalışma alanı, koruyucu aile yönetmeliğe göre koruyucu aile olan kişilerden oluşmaktadır. Araştırmada bilgi elde etmek için, nitel yöntem ile mülakat, gözlem teknikleri kullanılmıştır. Bu amaçla koruyucu ailelerle sınırlı kalmış 15 kişi ve araştırmacının deneyim ve gözlemleri ile yaşadıkları sorunların nedenleri üzerine bölgesel ve kültürel şartlar göz önünde bulundurarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Koruyucu ailelerin koruyucu aile modelini SHM, koruyucu aile birimi, kurum ve kuruluşlardan arkadaş/çevre, tanıtım programları, STK'lar, medya, internet ve televizyondan öğrendikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Koruyucu aileler koruyucu aileliği seçmenin kaynağını daha önceden yuvadan kalma, biyolojik çocuğa sahip olamama, sosyal sorumluluk bilinci ve evlat edinmek için başvurdukları tespit edilmiştir. Yine başka bir sonuç ailelerle çocuk eşleşmesinde sahip olduğu dini değerler ve gelenek-göreneklerin etkili olduğu görülmüştür. Koruyucu ailelerin tamamına yakını yakın çevresi ve çocukları koruyucu aile olma kararlarına olumlu tepkiler verdikleri sonucuna varılmıştır. Ailelerin çocukların yaşı ve cinsiyet tercih etme durumu konusunda, büyük bir çoğunluğu 0-6 yaş grubu ve kız çocukları tercih ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Koruyucu ailelerin çoğu psikolojik ve psoko-sosyal desteğe ihtiyaç duydukları ve bu desteğin sağlanmasında yetersiz kaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Koruyucu Aile, Evlat Edinme, Kurum Bakımı, Korunma İhtiyacı Olan Çocuk, Kültür.

Abstract

Cultural reasons for the low number of foster families in Turkey in this study can be found in the foreground. This research aims to discover and describe the effect of culture on foster families' processes of becoming and maintaining a foster family. Culture is the set of material and spiritual values of a society that continues for generations. In other words, culture has a direct impact on people's individual family and social lives. In our study we focused on the situation of families, taking into consideration the context of social services to foster culturally sensitive model in Turkey. about children in need of protective and preventive responsibility of state protection in Turkey in recent years it has been working to promote foster care and adoption models as well as in the West. With this in mind, the study aimed to eliminate the deficiency in this field by addressing the necessity and cultural dimension of the aile-focused model, which is one of the protective and preventive service models. The working area consists of people whose foster family is a foster

* Bu çalışma, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanmış "Kültüre Duyarlı Sosyal Hizmet Bağlamında Türkiye'de Koruyucu Aile Modeli: İstanbul ve Bingöl Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir

** Öğr. Gör., Munzur Üniversitesi, Tunceli Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık Bölümü, ORCID: 0000-0001-9673-8840, kadri.kinik@munzur.edu.tr

family according to the regulations. Interview and observation techniques were used to obtain information in the research. For this purpose, the semi-structured interview technique was used by considering the experiences and observations of 15 people who were limited to foster families and the reasons for the problems they experienced and the regional and cultural conditions. It was concluded that foster families learned the foster family model from SHM, foster family unit, friends / environment from institutions and organizations, promotional programs, NGOs, media, internet and television. It was determined that foster families applied for the source of choosing a foster family to be left out of the kindergarten, not having a biological child, social responsibility awareness and adoption. Yet another result has been observed that the religious values and traditions and customs of families are effective in mating with children. It was concluded that almost all of the foster families gave positive reactions to their immediate surroundings and their children's decision to become a foster family. Regarding the age and gender preference of their children, it has been concluded that the majority of families prefer 0-6 age group and girls. It has been observed that most of the foster families need psychological and psococial support and that this support is insufficient.

Keywords: Foster Family, Adoption, Institutional Care, Child in Need of Protection, Culture.

1.GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar "aile koruması"ndan yoksun kalan korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili sistemler geliştirmeye çalışmışlardır. Aileler içinde yaşadıkları toplumun örf-adet, gelenek-görenek ve dini kurallara veya kültürlerine göre çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmaların yanında devletler de devlet olmanın gereği olarak birtakım sistemler uygulamaya koymuşlardır (Kartal, 2016, 1). Devletler bu sistemleri geliştirirken küresel olay, olgu ve yaşanan teknolojik gelişmelerden doğrudan etkilenmiş ve etkilenmektedir. Her yüzyılda olduğu gibi özellikle içinde yaşadığımız 21. yüzyılda dünyada bilim ve teknoloji alanında çok büyük değişim ve dönüşümler yaşanmış ve yaşanmaktadır. Bu yüzyılda kitle iletişim araçlarından internet başta olmak üzere telefon, televizyon ve radyo gibi iletişim araçları birey, aile ve toplumun her alanında derin etkiler bırakmıştır. Bu derin etkileri onarmak ve iyileştirmek için kurum ve kuruluş kültürü oluşmaya başlanmıştır. Özellikle sosyal hizmet alanında oluşan kuruluşlar dikkat çekmiştir. Bu anlamda Türkiye'de kurumsal anlamda sosyal hizmetler ilgili çalışmalar 1960'lı yıllarda çalışmaların ilk adımları görülür. Bu süreçte sosyal hizmetler, özellikle 1961 Anayasası'yla sosyal devlet olmanın gereği olarak yasal bir zeminde ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu süreçle birlikte sosyal hizmetler eğitim ve toplumsal alanlarında giderek kurumsallaşmıştır (Özbesler, 2009, 87).

Türkiye'de sosyal hizmetlerin kurumsal anlamda çocuklar ilgili yapılan ilk çalışmalar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ile olmuştur. Bu kurum özellikle korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili çalışmalar yapmıştır. Araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulurken, kültüre duyarlı sosyal hizmet bağlamında Türkiye'de koruyucu aile modeli tartışmaları üzerinden, korunma ihtiyacı olan çocuklara verilen koruyucu aile hizmet modelinin türleri aktarılmaya çalışılmıştır (Özates, 2009, 1).

Bu çalışma, birden çok konuyu içermektedir. Çalışmanın temelinde koruma ve bakım modellerinden koruyucu aile modeline odaklanıp ve koruyucu ailelerin bu hizmete karar vermelerinde ve devam etmelerinde kültürün rolü üzerinde durulmuştur. Bu Ailelerin koruyucu aile olma ve devam etme süreçlerinde kültürün etkisinin ne olduğunu, Türkiye'deki koruyucu aile modelinin hala istenildiği seviyede olamamasında ve ailelerin koruyucu aile hizmet modelini tanımlamasında kültürün etkisi olup olmadığının bilinmek istenmesi, bu araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır.

Konunun daha iyi anlaşılması için ana probleminin çözümünde yardımcı olacağı düşünülen bazı alt problemlerle desteklenmiştir. Bu alt problemler şu şekildedir:

- Sosyal hizmet ile kültür arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Koruyucu ailelerin kültürleri çocuk eşleşmeleri üzerinde bir etkisi var mıdır?
- Koruyucu ailelerin koruyucu aile modeli hakkında düşünceleri nedir?
- Koruyucu ailelerin evlat edinme yerine koruyucu aileliği seçmelerinde kültürün rolü nedir?
- Türkiye'de koruyucu aile uygulamasının yaygınlaşmamasında kültürün rolü nedir?

Araştırmanın amacı ve önemine ise gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'deki koruyucu aile uygulaması hala istenilen seviyede gelişmemiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen kampanyalara rağmen koruyucu ailelere ihtiyaç devam etmektedir. Koruyucu aile sayısının azlığında kültürel nedenler ön planda bulunabilmektedir. Dolayısıyla araştırmanın temel amacı koruyucu

ailelerin koruyucu aile olma ve bunu devam ettirme süreçlerinde kültürün etkisini keşfetmek ve betimlemektir. Bu durumu inceleyen yeterli akademik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle şimdiye kadar böyle bir çalışma yapılmadığından yapılacak çalışma önem taşımaktadır.

Araştırma belli varsayımlar üzerinde durulmuştur. Bu varsayımlar şu şekilde sırlanabilir:

- Koruyucu aile modeli, aile odaklı bir hizmet modeli olup bu modelin çocuğun gelişimi açısından diğer tüm kuruluş bakımı modellerinden daha faydalı olduğu varsayılmıştır.
- Ailelerin “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” sorularını içtenlikle ve samimi olarak cevaplandıkları varsayılmıştır.
- Mülakata katılan aileler araştırmanın evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
- Koruyucu ailelerin koruyucu aile olma ve bunu devam ettirme süreçlerinde kendi kültürlerinin etkisi olduğu varsayılmıştır.

Bu çalışma nitel araştırma kapsamında, önce literatür taraması yapılmış ve bu alanda yazılmış kitaplar, yüksek lisans ve doktora tezleri akademik makale ve dergiler incelenmiştir. Verilerin toplanıp değerlendirilmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Fakat görüşme sırasında tekrarların veya doyum noktasının aşılması ile görüşmeler bitirilmiştir. Güven ortamı sağlamak amacıyla yapılandırılmış tarz kullanılmamıştır. Çalışmamızda maksimum çeşitliliği sağlamak amacıyla katılımcıların farklı kriterlere sahip olmalarına önem verilmiştir. Katılımcıların çoğu 26-70 yaş aralığı koruyucu ailelerdir. Farklı yaş aralığındaki aileleri seçilmenin temel gayesi daha sağlıklı bir çalışma yapmaktır. Katılımcıların 9’u kadın, 6’sı erkektir. Katılımcılara kartopu model olan arkadaşlık, tanıdık ve geçmiş ilişkiler kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırma, İstanbul, Bingöl ve Kahramanmaraş Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl müdürlüklerinde kayıtlı bulunan koruyucu aileler ile yapılmıştır. Yalnızca İstanbul, Bingöl ve Kahramanmaraş illerinin sunması bu araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bununla birlikte araştırma kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar kısmı ulaşılabilen kaynaklarla ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ile elde edilen bilgiler ve katılımcıların vermiş olduğu cevaplarla sınırlı kalmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın metodolojisine uygun olarak tasarlanmış; araştırmanın modeli (deseni), çalışma evreni ve örneklerini, veri toplama araçları ve süreci ile verilerin nasıl analiz edildiğine dair bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Çalışmamızda öncelik olarak yazılı kaynaklar incelenmiş, sonra görüşmeler ve ziyaretler ile gözlemler yapılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak ve araştırmanın derinliğini, güvenilirliği, geçerliliği ve kapsamı artırmak amacıyla koruyucu aile dernekleriyle görüşmeler yapılmış ve resmî kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Görüşmeler koruyucu aileler ile yapılmış ve çocuklarla ilgili gerekli bilgiler alınmıştır. Ailenin günlük yaşantısı, kaldığı evin mülkiyeti ve fiziki yapısı, koruyucu ailelerinin ve personellerinin çocuklara karşı tutumu ve çocukların psiko-sosyal özelliklerini göz önünde bulundurarak gözlem ve görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir. Çalışma uygulama alınan notlarla değerlendirilmiştir. Bunun yanında durumu gözlemleyerek sözel olmayan davranışları not alınmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2018, 185). Görüşmeler ortalama olarak 15-30 dakika sürmüştür. Görüşme sırasında konuşma ve gözlemler not alınmıştır. Çalışmamızda maksimum çeşitliliği sağlamak amacıyla katılımcıların farklı kriterlere sahip olmalarına önem verilmiştir. Katılımcılar İstanbul, Bingöl ve Kahramanmaraş illerinde ikamet eden koruyucu ailelerle yapılmıştır. Katılımcıların çoğu 26-70 yaş aralığı koruyucu ailelerdir. Farklı yaş aralığındaki aileleri seçilmenin temel gayesi daha sağlıklı bir çalışma yapmaktır. Katılımcıların 9’u kadın, 6’sı erkektir. Görüşme ortamı olarak çalışılan kurum, kamusal alanlar ve iş yerleri tercih edilmiştir. Çoğunluk önceden telefonla aranılarak buldukları yerler ziyaret edilmiş ve böylece görüşmeler yapılmıştır. Sorular önceden hazırlanmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak mülakat yapılmıştır.

2.2. Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmada maksimum çeşitlilik örneklendirme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte oluşturulan küçük örnekler grubunda probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum seviyede tutulmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, 136). Araştırmada nitel veriler için kurulan çalışma grubu İstanbul, Bingöl ve Kahramanmaraş illerinde kalan 15 koruyucu aileden oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmacı nitel verileri sosyal çalışmacılar aracılığıyla koruyucu ailelerle yüz yüze görüşmeler yapılmış ve veriler toplanmıştır. Görüşmeler başlamadan önce, katılımcıların gerekli izni resmi makamlardan alınmış, sosyal çalışma görevlileri tarafından belirlenen gün, yer ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Koruyucu ailelerinin büyük bir çoğunluğu hemen randevu vermiş ve onlarla randevulaştığımız yerlerde görüşme sağlanmıştır. Bir aile tek görüşmeyi reddetmiştir. Araştırmacı, görüşmeleri Eylül ve Ekim 2019 tarihleri arasında gerçekleştirmiştir. Görüşmelere; katılımcıların 10 kişi İstanbul, 4 kişi Bingöl ve 1 kişi de Kahramanmaraş'tan katılmıştır. Kahramanmaraş ilinden daha fazla kişi ile görüşilememenin sebebi resmi makamlardan gerekli izinler tam anlamıyla alınmamıştır. Bu yüzden de makalenin ismine Kahramanmaraş ili dâhil edilmemiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Nitel görüşmeler yapıldıktan sonra elde edilen veriler analiz edilmiş ve bilgisayar ortamına aktarılan veriler de deşifre edilmiştir. Akabinde de uygun kod ve kategoriler oluşturulmuştur.

Yapılan görüşmeler belirli kavram ve konulara göre bir araya getirilmiş ve yorumlanmıştır. Tematik analiz ile katılımcılardan doğrudan alıntılar da yapılmıştır. Doğrudan alıntılar katılımcılara ait bilgiler sadece katılımcı numaraları G(2) ve G(11) gibi kodlar ile ifade edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik, betimsel ve kültürel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler bu analiz yöntemleriyle analiz edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 20118, 232-259).

2.5. Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışma kapsamında üç örneklem kümesinden toplanan veriler, İstanbul, Bingöl ve Kahramanmaraş illerinde bulunan koruyucu aileleri kültüre duyarlı sosyal hizmet bağlamında analiz edilmiştir. Bulgular, bu bölümde sosyo-demografik bulgular ile ulaşılan temalar şeklinde iki ana bölüm halinde sunulmaktadır.

KORUYUCU AİLELERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Cinsiyet	Sayı
Kadın	9
Erkek	6
Toplam	15

Yukarıdaki tabloya bakıldığında çalışmaya katılan koruyucu ailelerin 9'u kadın, 6'sı ise erkek olarak görülmektedir. Kadınların tamamı İstanbul ilinden katılmaktadır. İstanbul Koruyucu aile derneği vasıtasıyla kadınlarla görüşme ortamı oluşturup deneklerine rahat bir şekilde ulaştık. Erkek denekler ise İstanbul, Bingöl ve Kahramanmaraş illerinden katılmıştır. Erkeklerin çoğunluğu ise Bingöl'den katılmıştır. Bingöl'den sadece erkeklere ulaşabilme sonucu ise tutucu kültürün etkili olduğu saptanmıştır.

Yaş grubu	Sayı
25-35	4
36-45	3
46-55	2
56 ve üstü	6
Toplam	15

Araştırmaya katılan koruyucu ailelerin yaş dağılımları yukarıdaki Tablo: 2'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde 56 ve üstü yaş grubunda 6 kişi ile büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. 25-35 yaş grubunda 4, 36-45 yaş grubunda 3 ve 46-55 yaş grubunda ise 2 kişi katılmıştır. Bu veriler doğrultusunda koruyucu ailelerin tamamı yasal alt ve üst sınırlar olan 25-65 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yine bu veriler

doğrultusunda koruyucu aile adaylarının tamamına yakını 35 yaşından sonra koruyucu aile olmak için gerekli mercilere başvurarak işlem başlattıklarını söyleyebiliriz.

Medeni durum	Sayı
Evli	11
Bekâr	-
Boşanmış	2
Eşi vefat etmiş	2
Toplam	15

Yukarıdaki tabloya bakıldığında araştırmaya koruyucu ailelerin 11'i evli, 2'si boşanmış ve diğeri 2'si de eşi vefat etmiş olan aileler katılmıştır. Oran olarak tamamına yakını evli ailelerde olduğu görülmektedir. Koruyucu aile sisteminden faydalanan çocuklar için anne ve baba rol modellerinin olması önemli bir tercihtir. Baba rol modelinin olmadığı bekâr ya da boşanmış koruyucu annelerin toplamı 4 kişidir. Bu aileler de psiko-sosyal destek sistemleri ile bu durumu telafi edilebilmektedir (Baysal, 2017, 110).

Öğrenim durumu	Sayı
İlkokul	-
Ortaokul	1
Lise	5
Ön lisans	1
Lisans	6
Yüksek lisans	2
Doktora	-
Toplam	15

KAY'a göre koruyucu ailelerin en az ilkokul mezunu olması gerekmektedir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi ortaokul mezunu 1, lise mezunu 5, ön lisans mezunu 1, lisans mezunu 6, yüksek lisans mezunu ise 2 kişi katılmıştır. Genel olarak koruyucu ailelerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışma şekli	Sayı
Emekli	7
Özel sektör çalışanı	2
Ev hanımı	-
Memur	5
Diğeri	1
Toplam	15

KAY'a göre koruyucu ailelerin düzenli bir gelir sahip olması en önemli kriterlerinden biridir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere koruyucu ailelerin 7'si emekli, 5'i memur, 2'si özel sektör çalışanı ve 1'i de diğeri meslek bölümlerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla ailelerin düzenli ve istikrarlı bir gelire sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Aşağıdaki Tablo: 6'da araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin aylık gelir durumları gösterilmiştir. Ailelerin 13'ü 3.001 ve daha üstü, 2'si ise 2.500.-3.000 arası gelire sahiptir. Genel olarak koruyucu aile bireylerinin düzenli bir gelire sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Aylık gelir dilimi TL	Sayı
1000 -1.500	-
1.501-2.000	-
2.001-2.500	-
2.501-3.000	2
3.001 ve daha üstü	13
Toplam	15

Biyolojik çocuğu olmayan ailelerde veya arzu ettiği halde tıbbi nedenlerden dolayı çocuk sahibi olamıyorlarsa, çocuk özleminden dolayı çocuğa karşı çok hassas olma, taviz verme, sınır koyamama gibi olumsuzlukların yaşanma olasılığı artar. Uzmanlar veya meslek elemanları bu aileleri, bu konularda iyi bilgilendirilmeli ve değerlendirilmelidir (Baysal, 2017, 113). Tablo 7'deki koruyucu ailelerin 9'ü biyolojik çocuğa sahip 6'sı ise biyolojik çocuğu olmadığı görülmektedir.

Biyolojik çocuğunuz var mı?	Sayı
Evet	9
Hayır	6
Toplam	15

KORUYUCU AİLELER HAKINDA BİLGİ, GÖRÜŞ VE DEĞERLENERİMLER

Analiz sonucunda koruyucu aile sayısını arttırabilmek için kişilerin koruyucu aile sistemi hakkında bilgi sahibi olması gerektiği tespit edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda Hollanda ve Türkiye'de yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda belirtilen konu başlıkları altında kümelmiştir.

1. Koruyucu Ailelerin Koruyucu Aile Uygulamasını Öğrendiği Kaynak

Koruyucu ailelerin çoğunluğu farklı kaynaklardan bilgiler edinerek başvuru yapmaktadır. Koruyucu aileler, edindikleri bilgileri değerlendirilip şartlarına uyulursa çoğu zaman gönüllü olabilmektedirler (Koç, 2016, 63).

Özkara (2005)'nın 170 kadın denek üzerinde koruyucu ailelerinin koruyucu aile modelini %76'sı televizyon ve gazetelerden, %10,7'si arkadaş ve akrabalarından, %5,3'ü kendi araştırmalarından, %2,7' si katıldığı ilgili hizmetlerden ve sadece %5,3'ü de elde ettiği bilgiden öğrenmişlerdir (Özkara, 2005, 121) Yine koruyucu ailelerin koruyucu aile modelini nereden öğrendikleriyle ilgili Karaman (2007)'nin yaptığı çalışmada; koruyucu ailelerin %17'si televizyondan öğrendiklerini belirtmiştir. Yine bu konuyla ilgili olarak %33'ü kendi çabalarıyla öğrendiklerini ve %25'i de önceden haberlerinin olduğunu ve tanıdıklarından öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Her ne kadar Özkara (2005)'nin ve Karaman (2007)'in yaptıkları çalışmaların verileri birbirlerine tezatlık teşkil etse de yazılı, görsel ve sosyal medyanın koruyucu aile modelinin tanıtımının üzerinde büyük rol oynamaktadır. Bununla beraber çevre ve yakın akrabalarının etkisi de koruyucu aile modelinin tanıtımına ve korucu aile adaylarının karar verme aşamasına büyük bir etki oluşturdukları söylenebilir.

Ailelerle yapılan görüşmelerden yola çıkılarak koruyucu aile modeli hakkında görüşleri genel olarak yakın çevreden gözlem (sosyal öğrenme), tanıtım programları, koruyucu aile birimleri, STK çalışmaları ve medyadan bilgi edinildiği söylenebilir.

1.1. Koruyucu Aile Birimi

Kendileriyle görüştüğümüz koruyucu ailelere uygulamayı ilk nerden veya kimden duyduklarının sorduğumuzda, görüşme yaptığımız on beş aileden üçü uygulamayı evlat edinmek için veya koruyucu aile ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadan sosyal hizmet merkezlerine (SHM) başvurdularında koruyucu aile biriminden, kendi araştırmalarından, SHM'den ve sosyal çalışma görevlerinden duyduklarını ve öğrendiklerini söylemişlerdir

"Koruyucu aile biriminden, sosyal çalışma görevlisinden öğrendim." G(14)

"Koruyucu aile biriminden ve kendi araştırmalarımın öğrendim." G(12)

"SHM il müdürümde çalışıyordum. Oradan öğrendim" G(11)

Bazı ailelerin de daha önce SHÇEK veya çocuk yurt ve yuvalarına yaptıkları ziyaretlerde ve oralarda gönüllülük yaparken koruyucu aileliği o kurum ve kuruluşlardan öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

"Koruyucu aileliği Yurttan yaptığım ziyaretlerden sonra öğrendim. Bakanlıklara yazıştığım yerlerden öğrendim. Ve kanunun bazı fıkralarınca koruyucu aile oldum." G(1)

"Ben gönüllü olarak SHÇEK'e gidiyordum. Korucu aileliği orada öğrendim. Yani kurumlardan öğrendim." G(2)

"2005 yılında bir deprem sonrası bir çocuk yuvasında gönüllük yaparken koruyucu aileliği orada öğrendim." G(3)

"Emekli olduktan sonra tamamen spontane olarak gelişti. Gönüllü olarak başladım. Ondan sonra koruyucu aileliğe başvururdum. Yani gönüllü olduğum zaman koruyucu ailelik diye bir şey duydum. Yani sosyal hizmet merkezinden öğrendim. Oradan bana dediler ki neden koruyucu aile olmuyorsunuz." G(10)

1.2. Sosyal Öğrenme

Sosyal öğrenme, bireyin edinmek istediği bilgileri çevresindeki diğer bireyleri gözlemleyerek öğrenmesi olarak tanımlanabilir. İnsanlar kendi aralarında ortak bilgi, ortak duyarlılık ortak görüşü sağlamak için iletişim ve etkileşime girerler. Gerçekleştirilen bu iletişim ve etkileşim ile yaptığı deneyimler sonucunda kendi belleğinin oluşturmaktadır (Güngör, 2013, 39; Koç, 2016, 64). Sosyal öğrenme kuramına göre insanlar kendi hayatlarına yön vermede aktif katılımcılar olarak rol oynarlar. Bandura'ya göre sosyal öğrenme kuramında davranış ve çevre karşılıklı etkileşim halindedir. Bu saptamaya göre sosyal çevre faktörü davranış edinmede öznel ve önemli bir rol sahiptir. Başka bir deyişle İnsanlar bir olaya karşı davranmada sadece seyretmekle kalan bir varlık değildir. İnsanlar kendi duygusal, bilişsel ve motor gelişimlerini sağlayan tüm sistemleri kendi hayatlarına anlam ve yön vermede kullanır (Aydın, 2005, 214-215). Nitekim Koruyucu ailelerle yapılan görüşmelerde bazı koruyucu ailelerin karar verme aşamasında en önemli etkenin sosyal öğrenme olduğu görülmüştür.

"Arkadaşımdan, sonradan da kurumdan öğrendim." G(5)

"Sosyal hizmetler bölümünü bitirdim ben. Kitaplardan öğrendim. Zaten öğretmen olduğum için lisede görev yaparken öğrencilerim yetiştirme yurdundan gelmişti." G(8)

1.3. Tanıtım Programları

Türkiye'de koruyucu aile modeli alanında faaliyet yürüten AÇSHB il müdürlükleri koruyucu aile birimi en az ayda bir kere çeşitli fuarlarda ve STK'lar ile birlikte koruyucu aile modelinin tanıtım faaliyetleri düzenlemektedir. Tanıtım programlarında koruyucu aile modelinin içeriği, koruyucu ailelerin sorumlulukları ve hakları konularında bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca, koruyucu aileler bu tür programlara katılıp kendi tecrübelerini aktararak bilgi paylaşımında bulunabilmektedirler (Koç, 2016, 65). Nitekim benimde katıldığım Bingöl'de Bingöl Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü ile koruyucu aile modeli vb. alanlarında faaliyet gösteren Tüten Ocak Derneği işbirliğinde koruyucu aile tanıtımı ile ilgili yapılan konferansta koruyucu aile olan G(15), kendi tecrübelerini aktardı. Kendi tecrübelerinin aktaran G(15), konferansa katılan koruyucu aile adaylarının üzerinde büyük bir etki oluşturdu ve kafalarındaki soru işaretlerinin giderdiği gözlemlenmiştir. Aşağıda bu konuyla ilgili görüşlerinin şöyle aktardı;

"Ben zaten geçmişte kurumda kaldım. Oradan biraz biliyordum. Onun dışında kurumun olumsuz havasının o resmi havasının farkındaydım ve bununla ilgili bir çalışma yaptık. Bu çalışmayı gittikçe geliştirdik.. Koruyucu aile birimin de desteğiyle ilk şey oradan oldu. Daha sonra koruyucu aile biriminin desteği ve yönlendirilmesiyle bir de dernek kurduk. Bu dernek vasıtasıyla koruyucu aile olma kararımı bu şekilde verdim." G(15)

Ailelerin bu görüşlerinden sonra bazı ailelerinin sosyal çalışma görevlisine konferanstan hemen sonra koruyucu aile olma ile ilgili işlemlerine hemen başlatılmaya dedikleri görülmüştür.

1.4. STK'lar

STK, yurttaşların yararına çalışan ve bu yönde kamuoyu oluşturan, kar amacı gütmeyen, demokratik bir işleyişe sahip, bürokratik donanımdan uzak ve belirli toplumsal amaçlara ulaşmak amacıyla gönüllü olarak bir araya gelen bireylerden oluşan örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır (İlter, 2009).

STK'lar alanı, siyasi otoritenin baskısından uzak, devlet karşısında görece özerk bir yapıda kamusal alanda etkisini gösteren ortak girişimler alanı şeklinde tanımlanabilir. STK'lar mevcut yasal haklardan yararlanarak kurulur ve aynı zamanda bu haklar alanını genişletmeye çalışır. Bir anlamda kamusal alanı, devletin alanı olmaktan çıkararak müşterek bir alan haline getirmeyi amaçlar (Tekeli, 2004).

Kahraman (2007)'nin koruyucu aile modeli ile ilgi yaptığı çalışmada, sosyal çalışma görevlerine STK'ların koruyucu aile modelinin tanıtılmasına ve yaygınlaştırılmasına bir katkılarının olup olmadığı sorulmuştur. Yapılan çalışmanın sonucunda %68,75'lik bir oranla STK'ların bu hizmete yönelik olarak herhangi bir katkılarının olmadığını ifade etmiştir. Bu ifadeye zıt olarak ise %31,25'si STK'ların bu modele katkılarının olduğunu ifade etmişlerdir (Kahraman, 2007, 182-183). Ancak Karaman (2007)'nin yaptığı çalışmada Sosyal Çalışma Görevlilerinin yüksek bir oranla STK'larının koruyucu aile modelinin tanıtımında ve yaygınlaştırmasında katkılarının olmadığını belirtse de yaptığımız çalışmada koruyucu aile ilgili STK'ların koruyucu aile adaylarının koruyucu aile olma kararının üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

"Ben bunu dernekten öğrendim. Biz yeni dernek kurmaya başladık. Derneğin başında bir meslek elemanı arkadaşım dile getirdi. İşte böyle bir uygulama yapacağız diye. Hatta ben o zaman soğuk bakmışım bu işe. Hani demiştim çocuklar... Farklı görüşle bakıyordum... Ondan sonra bazı şeylere bakınca hani çocukların hayatı söz konusu olunca bir aile ortamına alışmasını göz önünde bulundurarak ve yurttan büyüdüğüm biri olarak bende o zaman isterdim bir ailenin yanında büyümeyi falan daha farklı. Ondan sonra yurttan çıkan arkadaşlarıma bakarak onların da bir aileye ihtiyacının olduğu empati kurarak karar verdim." G(13)

Görüldüğü gibi G(13), koruyucu aile olma kararı verirken derneğin koruyucu aile ile ilgili sağlıklı bilgi ve yönlendirmesiyle büyük bir etkisi olmuştur.

1.5. Medya

Son yıllarda kitle iletişim ve sosyal medya alanlarında yaşanan hızlı gelişmeler, bilgiye hızlı ulaşma noktasında önemli bir olanak sağlamıştır. Koruyucu aile modelinin daha büyük kitlelere ulaşma noktasında medyanın etkisi göz ardı edilemez. Hatta çok büyük ve önemli bir payı vardır. Ülkemizde koruyucu ailelerin, koruyucu aile modelini ve koruyucu aile olma karar vermesinde daha çok STK ve medya aracılığı ile öğrenip karar verdiği görülmüştür (Koç, 2016, s.65).

"Lise zamanımdan beri kimsesiz çocuklarla ilgili bir şeyler yapmak istiyordum. Sonra belli bir yaşa kadar bu istek devam etti. Akabinde evlatlık modelini araştırdım. Evlatlık modelini araştırırken koruyucu aile ilgili sosyal medyada karşıma bir video çıktı. Koruyucu aileliği anlatan bir videoydu. Yani koruyucu aileliği internetten veya sosyal medyadan öğrendim." G(4)

"Televizyondan öğrendim." G(6)

"Sosyal medyadan ve internetten öğrendik. Yani oradan araştırdık neyin olduğunu." G(7)

"Ben bir çocuğu evlat edinmek istiyordum. Bu konuyla ilgili araştırmalar yaparken kendim öğrendim internetten. Yani koruyucu aile modelini internetten öğrendim." G(9)

Görüldüğü gibi on beş aileden dördü koruyucu aile olmaya karar verirken koruyucu aileliği internetten, sosyal medyadan ve televizyondan öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum da gösteriyor ki internet, sosyal medya ve televizyon koruyucu aileliğin tanıtımında büyük bir rol aldığını söyleyebiliriz.

2. Koruyucu ailelere göre koruyucu aile uygulamasının tanımı

Koruyucu aile tanımı her ne kadar her görüşmeci için farklılık arz etse de büyük bir çoğunluğu korunmaya ihtiyacı olan çocuklara geçici kalıcı ücretli veya ücretsiz aile ortamı oluşturmak olarak ifade etmişlerdir. Nitekim Özkara (2005)'nin yaptığı bir çalışmada; koruyucu ailelerin koruyucu aile modelini, %38,4'ü korunmaya ihtiyacı olan çocuklara başka ailelerin geçici ya da kalıcı, ücretli veya ücretsiz olarak bakması; %32 başka ailelerin para ve giysi yardım yapması ve %15,3'ü korunmaya ihtiyacı olan çocukların evlatlık verilmesi olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların %5,3'ü ise, bu model hakkında bilgi sahibi olmadığını ifade etmişlerdir. Bu verilerle beraber Baysal (2017)'in bu konuyla ilgili yaptığı çalışmada ise; koruyucu ailelerin %67,1'i bir çocuğun aile ortamında büyümesini istemekte ve %15,6'si ise çocuk sahibi olamama bu durumu takip etmiştir.

"Ben onu şöyle niteliyorum. Koruyucu aile olma evlat sahibi olma veya evlat edinmem bir problem değil ben sadece birilerinin mutlu olsun bir çocuk hayatta dört elle sarılsın. İnsan sevgisi olsun, hayat sevgisi olsun yolu güzel olsun diye düşünüyorum. Bir çocuğun sevgi ve saygı çerçevesinde bir aile ortamında büyümesine denir." G(1)

"Korunma ihtiyacı olan çocukların bir aile ortamında hayatta daha iyi hazırlanabilmesine denir." G(2)

"Bir çocuğun hayatına dokunmak diyebilirim." G(9)

"Bence koruyucu aile uygulaması her çocuğun içinde kendinin güvende hissettiği, hissedebileceği sevgi dolu bir ortam." G(15)

"Koruyucu aile, devlet koruması altındaki çocuklarımızı aile ortamında milli manevi duygularına ve kültürümüze bağlı olarak yetiştirmektir." G(11)

"Çocukların kurum bakımında kalmadan aile ortamında büyümesi için oluşturmuş bakım yöntemi." G(3)

Katılımcılardan G(12), Yurdun olumsuz şartlarından dolayı her çocuğun bir ailenin yanında sıcak bir yuvada büyümesi gerektiğini ifade etmiştir.

"Sıcak bir yuva. Bende kısa bir süreliğine 1 yıllığına yuvada kaldığım için kimsenin kurumlarda kalmaması gerektiğini düşünüyorum." G(12)

"Yuvada veya yurttaki aile sıcaklığına ihtiyacı olan çocukları yanlarına alan ailelere denir." G(13)

"Öz ailesinin yanında yaşama şansını yitirmiş çocuklara kol kanat germek. Onlara gölünü açmak, yüreğini açmak, evini açmak, sıcak aile ortamı sağlamak diye tanımlayabiliriz." G(10)

"Koruyucu ailelik bana göre maddiyattan öte manevi ve sıcak bir aile ortamı sağlamasına denir. Bu aile modelinde çocuklara bir aileden daha üstün, normal bir aileden daha meşakkatli özel bir aile modelidir." G(14)

"Bence bir hizmet modelidir. İnsanların kendisi dışında çocuklar için yapabileceği en güzel hizmet modelidir. Ailesi olmaya sevgiye ihtiyaç olan çocuklara aile olmak aile ortamı sağlayan bir hizmet modeli." G(4)

"Devlet koruması altındaki çocukların aile yanında hayata hazırlanması." G(5)

"İsmiyle müsemma bir çocuğu koruyup, kollayıp gönüllü ebeveynlik yapmasına denir." G(6)

"Yurtta yetişen yurttaki büyüyen çocuklara bir aile sahibi olmasıdır. Bir aile için sevgi ile büyümesine denir." G(7)

"Tamamen vicdan meselesidir. Çok zor durumda kalan çocuklara el uzatmak, bir meslek edindirmek ve annelik-babalık yapabilmektir." G(8)

Baysal (2017)'in çalışmasında yüksek bir oranla bir çocuğun aile ortamında büyümesini isteyen ailelerin görüşleri kayda değer bir sonuçtur. Nitekim yaptığımız çalışmada da yukarıdaki ailelerin büyük bir çoğunluğu bu sonuca benzer tanımlar yapmışlardır.

3. Koruyucu ailelerin koruyucu aile olma arzusunun kaynağı

Yapılan görüşmelerde koruyucu aile olmak için başvuran ailelerin hepsi açıkça belirtmese de bu kararı verme nedenlerini etkileyen hayır işleme düşüncesinin olduğu ileri sürmektedir. Görüşülen koruyucu ailelerin (kadınlarla), % 63,3 kimsesiz ve yardıma muhtaç bir çocuğa yardımcı olmak, % 26,7'si toplumsal bir sorumluluğu yerine getirmek amacıyla koruyucu aile olduklarını ifade etmişlerdir. Kadınların çok azı (% 4,0) kendi çocuğu olmadığı için, %3,3 kendi çocuğuna arkadaş olması için ve %2,7'si ise yeniden çocuk büyütme zevki yaşamak için koruyucu aile olmak istediklerini belirtmişlerdir (Özkara, 2005, 137).

Kahraman (2007)'in yaptığı çalışmada da bu sonuçlara benzer veriler ortaya çıkmıştır. Kahraman (2007), koruyucu ailelerin % 67'si bir çocuğa bakmak ve destek olmak için ve % 33'ü ise çocuk özleminden dolayı koruyucu aile olduklarını belirtmiştir.

3.1. Daha Önce Yuvadan Kalma

Türkiye'de korunma ihtiyacı olan çocukların devam ettikleri okullarda önyargı, etiketleme ve sosyal dışlanmayla karşılaşmaktadır. Bundan dolayı korunma ihtiyacı olan çocukların devam ettikleri okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilere büyük görevler düşmektedir. Bu öğretmen ve yöneticilerin çocuklara yönelik yürütülen ön yargı, etiketleme ve sosyal dışlanmanın yıkılmasına yönelik çalışmalar ve projeler yürütülmelidir. Okullarda öğretmenler ve idareciler korunma ihtiyacı olan çocuklarının hem maddi hem de manevi ihtiyaçları giderip onları ihmal etmemelidir. Çünkü bu çocuklar öz ebeveynlerinden ayrıdır. Kuruluşlarda veya bir koruyucu ailenin yanında kendilerine yeni ve güvenli bir çevre kurmaya çalışır. Bu çocuklar, kuruluşlar ve yaşadıkları evler dışında en çok zaman geçirdikleri yerler okullardır (Koç, 2016, 78). Görüşme yaptığımız koruyucu ailelerin iki tanesinden G(13) ve G(15), koruyucu aile olma nedenini daha önce kaldığı yurdun dezavantajlarından dolayı koruyucu aile olmuşlardır. Çocukların daha sağlıklı bir aile ortamında büyümesi ve gelişmesi için koruyucu aile olmuşlardır.

"Dediğim gibi koruyucu aile olmamın nedeni ilk başta.. biraz ailevi sıkıntılar da oluyor. Tek başına olmuyor bu işler. Evli olduğun zaman özellikle. Yani senin eşin de kabul etmesi lazım. Onun da senin gibi en az sıcak bakması lazım. İşte biz başta da dediğim gibi bir meslek elemanı arkadaşımınla konuştuk. Başta çok karşıydım. Ne bileyim memlekette türlü türlü insanlar var.. Hani götürüp kötü yönlerde kullananalar olur. Ondan sonra ben düşündüm yani. Yurtta çıkan arkadaşların hayata tutunmasından

dolayı en azından bu çocuklar bir aile ortamında büyüse ailenin ne olduğunu öğrenseler...tutumunu falan ...o kadar geliştirirler diye sıcak bakmaya başladım. Yani eşime danışarak bir istişare çerçevesinde karar verdik. Ben durumu eşime de anlattım. Koruyucu ailenin ne olduğunu, niçin olduğunu, nasıl olduğunu. Hani bizim bir çocuğa ne kadar faydamız olabileceğini konusunda eşimle birlikte karar verdik. Birden çok çocuk var orada ama bir tanesinden başlayalım dedik. Böyle koruyucu aile olmaya karar verdik. Eşime de anlattım, kendi hayatımı anlattım ve eşimle olumlu olarak karar verdik.” G(13)

“Bunu ilk sorudan da bahsettim, Kurumda kaldım ve kurumun üzerimizde oluşturduğu dezavantajı durumu ve kurumun oluşturduğu o psikolojik durumunun bizde oluşturduğu empati duygusu, bir duyarlılık. Bence kimse kurumda kalmamalı. Çocuklar özellikle.” G(15)

Ailelerin görüşleri dikkatle incelendiğinde kurum ve yuvalarda maddi olanaklar ne kadar iyi olursa olsun çocukların sevgi dolu ve sıcak bir aile ortamına ihtiyaç duyduklarını söyleyebiliriz. Çünkü çocukları psikolojik ve psiko-sosyal ihtiyaçları giderilmeği müddetçe bu kurum ve kuruluşlardan tam anlamıyla fayda sağlanamayabilir. Bu yurtlardan çocuklar da bu dezavantaj durumları veya risk teşkil eden durumları göz önünde bulundurarak ve empati kurarak koruyucu aile olduklarını söyleyebiliriz.

3.2. Biyolojik Çocuğa Sahip Olamama

Anne babaların çocuk arzusu kendi çocukluk dönemindeki fantezileriyle ilişkilendirilebilmektedir. Çocuk arzusu, çiftlerin kendi doğumlarıyla başlayan ruhsal gerçekleri içinde barındırmaktadır. Hem Erkek hem de kadın için çocuk yapma arzusu önemli benzerlikler göstermektedir. (Kılıçarslan, 2018, 41). Bu yönüyle ebeveynler için çocuk, bir aileyi tamamladığı düşünülen önemli bir unsurdur. Ebeveynler çocuk sahibi oldukları zaman gerçek bir aile olduklarını düşünmektedirler. Kendilerinin dışında başka birinin sorumluluğunu üstlenmek, karşılıksız sevmek çiftlerin yaşamında ciddi değişiklikler meydana getirmektedir. Çiftler evlendiklerinde çiftlerin yakın aile bireyleri de çiftlerden sağlıklı çocuklara sahip olmaları konusunda bir beklenti içine girmektedirler. Fakat bazen her şey düşünüldüğü kadar kolay gerçekleşmiyor. Yani eşler çocuk sahibi olmayı çok istemelerine rağmen bazen bu istek ve arzu olmayabilir. Eşler bu arzularını gerçekleştirmek için evlat edindirmek veya koruyucu aile olmayla gerçekleştirmek istenmektedir (Koç, 2016, 69).

Yapılan görüşmelerde 9 yıldır çocuk sahibi olamayan katılımcı G(14), koruyucu aile birimine ilkin evlatlık için başvurmaya gitmiştir. Ancak evlatlık edinmede süreç biraz uzayacağı için SÇG, G(14)'ü koruyucu aile olma konusunda bilgilendirmiş ve koruyucu aile olmaya yönlendirmiştir. Bu bilgilendirme ve yönlendirme ile G(14) koruyucu aile olmaya karar vermiştir.

“9 yıldır çocuklarımız olmuyordu. Biz de bir çocuğu evlat edinelim dedik. Evlatlık için başvurudum. Daha sonra koruyucu aile biriminden öğrendim. Öğrendikten sonra eşimle birlikte koruyucu aile olmaya karar verdik.” G(14)

Bazı ailelerinin de çocukları olmadığı için daha önce çocuklara gönüllü ailelik yaparken ve koruyucu aile modelini sosyal medyadan öğrendiğinde hem evlatlık almak için hem de koruyucu aile olmak için gerekli mercilere başvurduklarını söylemişlerdir.

“Şöyle ki. Ben daha önce gönüllü aileydim. Gönüllü ailelik yaparken bir gün koruyucu ailelik sistemi hakkında bilgi verildi. Onun üzerine zaten kendi çocuğumuz da olmadığı için deneyelim istedik. Öyle koruyucu aile olmaya karara verdik.” G(3)

“Sosyal medyada koruyucu ailelik ile ilgili bir video gördüm. Videoyu izledikten sonra kendi çocuğum madem olmuyor. Yapmıyorum, O zaman gidip bir çocuk sahibi olabilirim. Ondan sonra Sosyal Hizmetler başvurudum. Onlar da bana modeli anlattılar. Ben aslında hem koruyucu ailelik için hem de evlatlık almak için iki başvuru yaptım. İkisi de onaylandı. Ama sadece koruyucu aile oldum. Orda modeli dinledikten sonra karar verdim.” G(4)

3.3. Sosyal Sorumluluk bilinci

Ait olma veya aidiyet duygusu insanoğlunun doğuştan sahip olduğu ve vazgeçilmez bir duygudur. Çünkü aidiyet, bir birey başka bir bireyin yanında kendini güvende ve emniyette hissettiği duygusal bağa denir. Çocuklar önce kendilerini bir aileye ve kültüre ait olduklarını hissederler. Bu sebeple aile ve kültür çocuğun kişilik kimliği oluşmasında önemli bir rol almaktadır. Akabinde çocuk kendini bir topluma ait olduklarını hissetmeye başlarlar ve çocuğun toplumsal kimliği oluşmaya başlar. Eğer çocuk kendi ailesi ile sağlam bağ kurabilmişse çocukta aidiyet duygusu gelişir ve çocuk ruhsal doyuma ulaşır. Aksi takdirde çocuk ruhsal ve kimlik bunalımı yaşar. Ülkemizde yapılan bir çalışmada bazı koruyucu ailelerin, çocukların aidiyet ihtiyacını karşılama arzusu ile koruyucu aile olmaya karar verirler. Bazılarının ise sosyal sorumluluk

bilinci ve bir çocuğa sahip olma arzusu ile koruyucu aile olduklarını ifade etmişlerdir (Koç, 2016, 70-71). Aşağıda aileler bu konuda görüşlerini ifade etmişlerdir.

"30 yaşındayken ben bir yetiştirme yurduna gidiyordum. O gün orda öyle bir karar verdim. Onu koruyucu aile veya evlat edinme olarak düşünmedim. Bir çocuğa faydalı olayım düşüncesiyle gittim. Ancak ikinci oğlum biraz sorunlu olunca eşim ne çocuğa ne de koruyucu aileye yakın olmadı. Öyle bir şey oldu ki rahmetli eşim vefat etti. Küçük oğlum bir kız arkadaşını tez hazırlaması için bir kuruma gidiyor. O kuruma gittiklerine çocukların çıkıp oynadıklarını görüyor. Ondan sonra bu çocuklara hep devamlı gidip gelip ziyaret ediyorlar. Bir tanesi demek ki çok yakın olmuş ona. Ben de uzun zamandır böyle bir şey istediğim için. İki tane delikanlı tam ergen baba yok. Küçük küçük trauma geçiriyorlar. Bir yıl botunca yurdu ziyaret etme gitmedim. Ama bir sene sonra öyle bir kara yağdı ki.. Herkes gel dedi ve bir yıl sonra... o yıl gittim. Hakikatten oğluma böyle dört ele sarılan ufaklık bana da öyle sarıldı. Ondan sonra bir adım attı ondan sonra geri dönemedi. Bizi seven birini görüp ve bizi koruyucu aileliği kabul eden birisi için biz de gönümüzü açarak koruyucu aile olduk." G(1)

Görüştiğimiz koruyucu ailelerden G(2), işinden emekli olduktan sonra bir ruhi bir boşluğa düştüğünü ve kendi biyolojik çocukları yetişkin oluktan sonra içindeki çocuk yetiştirme özlemi ile birlikte toplumun içinde tekrar aktif olmak istediğini, bir koruyucu aile ile tanıştıktan sonra bu emeklikten sonra oluşan ruhi boşluk ve çocuk özlemini bir koruyucu aile olmak ile sağlanabileceğini ifade etmiştir.

"Emekli olduktan sonra iki çocuğum yetişmişti. Daha iyi çocuk yetiştirebilirim. Bir çocuk daha yetiştirebilirim diyerek.... Yani hayattaki...insan emekli olduktan sonra bir boşluğa düşüyor. Hayattın içinde olmak istedim. Bunu da ne şekilde yapabilirim diye kendime sordum. Kurumlara gidiyordum yeterli gelmedi. Ondan sonra orda bir koruyucu aile ile tanışınca. Ve ben de koruyucu aile olmaya karar verdim. Dedim ki çocuğun hayatına daha iyi dokunabilirim ve koruyucu aile olmaya karar verdim." G(2)

Bazı ailelerinin insani ve vicdani duygularının öne çıktıktan sonra, koruyucu aile ilgili alınan eğitimler aldıktan sonra ve koruyucu aile derneğiyle bir sosyal sorumluluk aktivite yapma düşüncesi olduktan sonra koruyucu aile olmaya karar verdikleri görülmüştür.

"Koruyucu ailesi olduğumuz 2 kardeşi bizden önce üç aileden dönmesi bizde sorumluluk ararak topluma kazandırmak adına fedakârlık yaptık." G(11)

"Dernek olarak bir şeyler yapmak istiyorduk. En iyi çalışmanın koruyucu aile olmak olduğuna karar verdik, birkaç arkadaş beraber bu işi yaptık." G(12)

"Eğitimi yaptıktan sonra sokakta yaşayan bir aileye yardıma başladım. İki çocuklu tek başına yaşayan bir aile. On sekiz yaşında olan bir kadına yardım etmeye başladım." G(8)

Görüştiğimiz koruyucu ailelerden G(6), koruyucu aile olmaya altı yaşından beri karar verdiğini ve bu kararının da otuz yıl sonra uyguladığını yani koruyucu aile olduğunu ifade etmiştir.

"Çok ilginçtir ama ben koruyucu aile olmaya altı yaşında karar verdim. Ve otuz senedir aynı kararımın arkasında durdum. Bu da şu şeklide oldu. Küçükken amcam ile yengem boşandılar. Amcam bize geldi, bizde kaldı. Çocukları da kendi koruması altına alarak yurda yerleşti. Amcam düzenli olarak çocuklarını ziyaret etmeye giderdi. Ben küçüktüm altı yaşındaydım. Bazen ben de amcamla birlikte ziyaret etmeye giderdim. Yurt olanakları o zaman çok kötüydü. Ben o kötü, olumsuz şartlardan çok üzülüyordum. Ve ben o zaman karar verdim. Büyüyünce çocukları yanıma alacağım. Büyüyünce koruyucu aile olacağım. Koruyucu aile hikâyem böyle başladı." G(6)

Yaptığımız araştırmayla ilgili görüştiğimiz G(10), daha önce gönüllü aile olarak bu işe başladığını daha sonra uzmanların yönlendirmesiyle koruyucu aile olduğunu ifade etmiştir.

"Gönüllü aile olarak başladım. Sonra uzmanların yönlendirmesiyle koruyucu aile olduk. Bize dediler ki bir yıldır yurdu ziyaret ediyorsunuz korucuyu aile olsanız sizin için çok uygun olur. Biz de dedik ki koruyucu aile nedir. Bilmiyorduk, koruyucu aile hakkında bir bilgimiz yoktu. Sosyal hizmet merkezine müracaat edin onlar size bilgi verirler. Gittik, gidiş o gidiş. O zaman beri koruyucu aile olduk." G(10)

Çevre koruyucu ailelerim koruyucu aile kararını vermesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu kararı veren ailelerden G(13), Çevredeki insanların olumlu veya olumsuz değerlendirme ve düşüncelerine pek itibar etmediğini önemli olan insani bir sorumlulukla çocuğun yaşamına dokunup ona olumlu bir hayata hazırlamak olduğunu söylemiştir.

"Yani ben karar verdikten sonra benim için çevredeki insan ne derse desin benim için bir önemi yok. Ben kendi kararımın arkasındayım. Bir çocuğun hayatına dokunabiliyorsa, ilerde hayatını olumlu anlamda değiştirebiliyorsa ben kültüre bakarım ne arkadaşına bakarım ve ne onunu bunun sözüne bakarım. Kendi kararımı kendim verebilecek yaştayım, çok şükür. Üç tane de çocuğum var. Onların nasıl yetişmesinin istiyorsam, o çocuğunun da öyle yetişmesini istiyorum. Dini boyutuna gelince bir çocuğun şu anki yaşı küçüktür. Onu yanında yemek yememe, bilmeme eşinin böyle giyinmesi şöyle

giyinmesi caizdir, caiz değildir konularına hiç girmeyeceğim. Çünkü bence çok saçmadır. Niye? Çünkü bir çocuktur. Benim eşim benim oğlumun yanında nasıl giyiniyorsa o da bir çocuktur. Ne kadar anlayabilir ki. Onu yanında o kadar giyinir. Ha olur ilerde biraz yaşı büyür. Biraz her şeyi anlayacak yaşa gelir. O da ona göre kılık kıyafetine özen gösterir. Ve çocuğun bir odası olur. Çocuklarımla birlikte ayrı odalarda yatıkları zaman bence namahrem diye bir şeye girmiş olamaz. Yani sen kendin de dikkat edeceksin. Çünkü sonuçta bir insan alıyorsun. Tabi ki ben şu an bakıyorum ki hayvan severler de var. İnsan köpek alıyor mesela kendi evinde büyütme için besliyor. Bizce de haramdır. Ama onlar bir köpeğe bile yer verebiliyorsa biz de haram olmasına rağmen biz bir insana yer vermiyorsak bu insanlığın yok olmuş demektir." G(13)

3.4. Evlat Edinme İsteği

Türkiye’de bazı koruyucu aileler, koruyucu aile modelini ve evlat edinme modelini birbirleriyle karıştırmaktadır. Bu koruyucu aileler ya çocukları olduğu için evlat edinmeleri imkânsız olduğundan veya evlat edinmek için çok sıra beklemektedir. Bundan dolayı koruyucu aileler bu kadar sıra beklemektense koruyucu aile olma düşüncesine kapılmakta ve çoğu aileler bu düşünceden sonra koruyucu aile olmaya karar vermektedirler. Bu koruyucu ailelerin durumları da gösteriyor ki, koruyucu aileler ilk başta koruyucu aile olmak amacıyla bu işe kalkışmamışlardır. Yani şartlar onları koruyucu aile olmaya yönlendirmişlerdir (Can, 2000, 71-72).

"Evlat edinmek için müracaat ettim. Orada uzmanın yönlendirilmesiyle koruyucu aile olmaya karar verdim. Çünkü evlat edinmede sıra çok fazla bekleyebilirsiniz dedi." G(5)

"Evlat edinmek istiyordum. İnternette araştırmalarım oldu. Koruyucu aile uygulamasını orada öğrendim. Ve koruyucu aile olmaya karar verdim." G(9)

"Bir çocuğu evlat edinelim diye ilkin eşime danıştım. Eşim bana ciddi misin? Evet dedim. Ondan sonra evlatlık için karar verdik. Sonra oğlumuzu danıştık. Oğlum kararımız desteklemedi. Benim ailemin soyadımı taşıyamaz dedi. O zaman dedik ki, biz koruyucu aile olarak alalım, senin soyadını taşıyamaz seninle dedik. Tamam, o zaman dedi. O zaman koruyucu aileye yöneldik." G(7)

Şartlar uygun olduğunda bazı aileler yanlarındaki çocuğa ek olarak, ikinci bir çocuğa daha almak istemektedirler. Bu konuyla ilgili Baysal (2017)’in yaptığı çalışmada ailelerin % 68’i ikinci bir çocuğa daha koruyucu aile olabileceğini ve % 28’i ise başka bir çocuğu alamayacağını belirtmişlerdir.

Baysal (2017)’in iddiasını destekler mahiyetteki düşüncelerini ifade eden G(9), Şu an koruyucu ailesi olduğu çocuk dışındaki bir çocuk evlat edineceğini hatta yüksek ihtimalle bu çocuk Afrikalı bir çocuk olacağını söylemiştir.

"Şu an koruyucu ailesi olduğum çocuk dışında başka bir çocuk evlat edineceğim. Büyük ihtimalle Afrikalı bir çocuk evlat edineceğim. Yani Afrikalı bir çocuk olacak." G(9)

4. Koruyucu ailelerin koruyucu aile olmaya karar verirken kültürün etkisi

4.1. Din

Din bir yaşama biçimidir. İnsani ilişkilerde önemli bir rolle sahiptir İnsanlar yaşamları sürdürürken ve kararlarını verirken belli bir inanç çerçevesinde yapmaktadır. Bazı koruyucu aileler kararların verirken din veya inanç ve gelenek ve göreneğinin etkili olduğunu söylemişlerdir.

Tabi ki etkili oldu. Çünkü ilk defa böyle bir şeyle karşılaşınca insan her şeyi araştırmaya başladı. İnançımızla ve kültürümüzle ilgili aykırı bir durum yoktu. Ve bunun üzerine koruyucu aile olmaya karar verdik." G(3)

"İnanç ve gelenek göreneğim etkili oldu. Yani kültürüm etkili oldu. Onun için de koruyucu aile olmaya karar verdim." G(5)

Gelenek ve göreneğin bir dezavantaj olduğunu ifade eden G(15), bu kararı verirken sahip olduğu inancın, mahremiyet dışında dinin pozitif bir etkiye sahip olduğunu söylemiştir. Hatta inancıyla ilgili bu kararını destekleyen yaşanmış bazı örnekler de verilmiştir.

"Gelenek görenek zaten dezavantaj. Böyle genel bir görüş var. Bir çocuk almaya karar verdiğinizde. Bir çocuğu eve getirdiğinizde dışarda o şeyin gözüyle bakılabiliyor. Nerden çıktı bu. Ne gerek vardı falan. Senin çocuğun değil gibi. Böyle olumsuz bir görüş var. Ama inanç anlamında mahremiyet hariç, dininin pozitif bir etkisi var. Yetime kucak açma, yetime eni açma, mağdur çocuğa ilgilenme öyle bir avantajı vardır. Açıkçası geçmişte benim kurumda kalamama en önemli sebep buydu. Ha dini anlamda bir hassasiyetimiz vardır. Dinin tetikleyici bir şey olmaktan ziyade....Geçmişte bunun dini anlamda örnekleri vardı. Bu örnekler bize yol açtı diyebilirim. İşte Hz. Ali’nin ve Hz. Enes’in örnekleri gibi" G(15)

Görüşüğümüz koruyucu ailelerinden G(14), Bu kararı vermeden önce bu hizmetin dini boyutlarını araştırdığını, hoca ve imamlara danıştıklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte görüşüğümüz G(6) ise Çok küçükken bu kararı verdiğinin tamamen duygusal bir kararın olduğunu ancak sahip olduğu inanç, gelenek-görenek ve değerlerin verdiği bu karara olumlu anlamda beslediğini ifade etmiştir.

"Onun dini boyutunu biz de araştırdık. Çocuğun belli bir yaştan sonra ablasının sütünün mü..Bu şekilde bir araştırma yaptık. Sütanne konusunda da hanım gerekli şeyleri yaptı. Biz bunu imama veya hocaya da sorduk. Yani o boyutu hallettik. Daha dorusu ben olaya insan gözüyle bakıyorum. Sonuçta yolda gördüğünüz bir çocuğun yere düştüğü zaman, hiç tanımadığınız zaman bile içiniz cız eder veya üzülsünüz. O çocuk kiminmiş hiç önemli değildir. O çocuk hangi hikâyeyle oraya gelmiş hiç önemli değil. Ben olaya insan gözüyle bakıyorum. Vicdan gözüyle bakıyorum. Ve o çocuklarının her birinin bir ailesi olmasına inanıyorum. Hepimiz Müslümanız sonuçta topluma faydalı bir birey yetiştiriyoruz. Ben olaya maneviyat gözüyle bakıyorum. Bu işin sevap olduğunu söylüyorum." G(14)

"Çok küçükken karar vermiştim. Aslında tamamen duygusal bir kararımdır diyebilirim. Ama bu kararımı inanç gelenek-görenek ve değerlerim besledi diyebilirim. Hani beslemeseydi o kararım la mücadele eder miydim, vaz geçer miydim, bilemiyorum. İnancım beslemeseydi belki vaz geçerdim. Sonuçta insanlar birçok hayaller, istekler peşinde giderler ama inanç beslemeyince nefisini terbiye edip bırakabiliyorsun. İstedğini yapmıyorsun. Yani inancım besledi." G(6)

4.2. Gelenek-görenek

Bir toplumun kültürünü oluşturan ve nesiller boyu devam ettiren manevi unsurlardan biri gelenek ve göreneklerdir. Gelenek ve görenekler toplumlarda genellikle yardımlaşmayı, dayanışmayı ve iletişimin sağlanmasında büyük bir rol almaktadır. Ve vatandaşlar hizmet ederken de herhangi bir ücret beklemeden gönüllü olarak yapmaktadır. Nitekim bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada korucu ailelerin %58'si önce gönüllü aile, sonra koruyucu aile olduklarını ifade etmişlerdir. Yine ailelerin %25'si evlat edinmek istediklerinde, koruyucu aile olduklarını belirtmişlerdir. Ailelerin %17'si ise direkt koruyucu aile olduklarını açıklamışlardır. Burada ailelerin bu hizmetten daha önceden haberlerinin oldukları görülmektedir. Bu sebeple gerçek amaçlarının koruyucu aile olmak olduğunu ifade etmişlerdir (Kahraman, 2007, 159).

Yaptığımız çalışmada da ailelerden G(1) ve G(11)'nin çocuklara koruyucu aile olurken kültürlerinin etkili olduğu görülmüştür. Hem kendilerinin kültürü çocuklara uymuş hem de çocuklarının kültürü kendilerine uyduğunu belirtmişlerdir.

"Onu ben şöyle söyleyeyim. Bence kültürüm etkili oldu. Ve kültürüm bana farkındalık oluşturdu. Benim etrafımda herkes benim gibidir. Neden böyle bir şey yaptın ne gerek var. Yapmasaydın, şöyleydi, böyleydi.. Ben böyle şeyleri pek dinlemem. Ben karara verdim ve oldu." G(1)

"Evet, etkili oldu. Çocuklar bizim kültürümüze uydu, bize uydular." G(11)

Bazı aileler her ne kadar kendi kültürünün veya gelenek ve göreneklerinin etkili olmadığını içlerinden gelen insani ve vicdani duygulardan dolayı bu kararı alladıklarını belirtse de aslında bu insani ve vicdani duygular sahip olduğu kültürlerinin değerleri oluşturduklarını söyleyebiliriz.

"Hayır, benimki geçmiş deneyimlerim ve yaşadıklarım etkili oldu." G(12)

"Yok olmadı. Tamamen insani, vicdani duygularım ve kişisel görüşüm etkili oldu." G(2)

"Hiç etkili olmadı, direkt insani duygularım ve duyarlılığı etili oldu." G(10)

"Hayır, Hiçbiri etkisi olmadı. Tamamen insani duygularım la koruyucu aile olmama etkili oldu." G(9)

"Bana etkisi olmadı. Benim zaten istediğim bir şeydi. Çok çocuk için bir sürü şeye yapmak istiyordum. Aslında gönüllü projelerde çalışıyordum. STK'lara gidiyordum. SÇHK'e gidiyordum. Onlara özel günlerde eğlenceler falan düzenliyorduk. Biraz dokunmuştum o noktalara. O zaman eşimin ailesi tam tersi bir yol izlemişti. İstemediler onlar karşı çıktılar. Vazgeçirmeye çalıştılar. Ama başarılı olmadılar." G(4)

"Hiç kimseye sormadık. Çünkü herkes karşı çıkıyordu. Bir çocuğu yetiştirmek için başourduk. Yani tamamen içimizdeki insani duygulardan dolayı çocuğa koruyucu aile olmak istedik. Bir nevi insani duyarlılık diyebilirim." G(7)

"Valla hiçbir tanesi etkili olmadı. Sadece yaşayan bütün insanların mesleği olduğu zaman aç kalmayacaklarına inanıyordum. Toplumda kadının hürpalandırılması ve aşağılanmasından yolla çıkarak karar verdim. Ve bir kız öğrenci aldım. Ömrüm vefa ederse onu da iyi bir yere getireceğim." G(8)

Bu veriler dikkatle incelendiğinde, Anadolu halkının asırlar boyu devam eden kendi kültürüne, inancına, gelenek ve göreneklerine göre insani ve vicdani duygularla korunma ihtiyacı olan çocuklara bakmak ve sahip çıkmak için gönüllü olduklarını söyleyebiliriz.

5. Koruyucu ailelerinin yakın çevresi ve çocukları koruyucu aile olma kararlarına tepkileri

Olumlu tepkiler

Baysal (2017)' in yaptığı çalışmada akrabaların % 91,1'i koruyucu aileyi doğrudan destek olurken, % 3,6'sı tereddütlü ve % 2,2'si ise olumsuz yaklaşmışlardır. Yine koruyucu ailelerin ev ve iş çevresindeki kişilerin % 97,3'ü koruyucu aileliği desteklerken % 0,4'ü olumsuz görmektedir. Bu duruma göre ev ve iş çevresindeki kişiler ile akrabaların düşünceleri benzer özellikler taşımaktadır. Bu sonuçla beraber ev ve iş çevresindeki arkadaşların, akrabalarından % 6,2 oranında daha fazla destek olmuşlardır. (Baysal, 2017, 149) Yaptığımız çalışmada Baysal (2017)'in yaptığı çalışmanın verilerini doğrular niteliktedir.

"Olumlu tepkiler aldım. Çocuklarım bana destek oldu." G(1)

"Aile efradımız sevindi. Geç kaldınız bile diyenler oldu." G(5)

"Benim kızım teşvik etti. Oğlum da o zaman on üç on dört yaşındaydı. O da saygı duydu sadece. Karışmıyorum dedi. Çevremiz de cesaretli olduğumuzu söylediler. Yani çocuğun bize kattıklarını kimse düşünmüyör maalesef." G(2)

"Bana şey dediler çocuklar. Zaten yemek yemleri ve banyo yapmaları için de kapımı açmaya başladım. Daha sonra eşim dedi ki bu iş böyle olmaz. Sen en güzeli bir müracaat et. Ve bu güzel kızını al. Kız çok akıllı. Böylece bu süreç başladı. Benim çocuklarım seninle guru duyuyoruz annecim dediler. Tabi o kızı alamadım. O kızı da hala bir avukat yoluyla takip ediyoruz. Çevremden hiç kimse bana tepki vermedi. Ben tepki veriyorum millete. Niye almıyorsunuz diye?" G(8)

"Benim çocuklarım çok mutlu oldular. Birisi zaten üniversiteye hazırlanıyordu. Birisi de on iki yaşındaydı. Benim karhamım onlardı benim çocuklarımdı. Onlar olmasaydı ben bu yolla baş koyamazdım. Eşim özellikle beni destekledi." G(10)

"Koruyucu aile olmak istediğimizde çocuğumuzun şartları vardı. Ten rengi benimle aynı olacak. Sokağa çıktığım zaman bu senin kardeşindir diyecekler. Öyle bir tepkisi vardı. Ailemin şöyle bir korkuları vardır. Ya geri alırlarsa. Çünkü çocuğa alırsınız." G(7)

Bazı koruyucu ailelerinin çevresi, ailesi veya karar verme aşamasında eşlerinin karşı çıktıkları tespit edilmiştir. Ancak aileler koruyucu aile olduktan sonra ve modelinin fayda ve öneminden bahsedilirse hem çevrelerinden hem de ailelerinden olumlu tepkiler aldıklarını söylemişlerdir. Bu durum da gösteriyor ki modelinin fayda ve öneminden bahsedilirse koruyucu ailelerin çevresi, ailesi ve hatta karara verme aşamasında kendi eşleri üzerinde olumlu bir etki oluşturacağını söyleyebiliriz.

"Şimdi şöyle söyleyeyim Açıkçası ailem ne der etrafımdaki insanlar ne der komşularım ne der. Veya eşimin ailesi ne der. Ben bu konularda eleştirilere açık bir insanım ve tabi öyle bir tepki açıkçası almadım. Fakat eşimin ailesi sanki gördüğüm kadarıyla olaya pek sıcak bakmıyorlar. Bu ailelerden toplumdaki gelen bir durumdan dolayıdır. Tepki olarak herhalde toplum buna hazır değil. Bu çocuk benim senin değil niye alıp büyütüyorsun. Allah rıza için birine bakmak alıp büyütmek çok güzel bir şey. Ben de anneannemin yanında büyüdüm. Ben de annesiz babasız büyüdüm. Takdiri ilahi bu vesileyle ben de bir çocuk büyütme nişanı etti. İyi ki de büyütüyorum. Bu vesileyle çevremden olumsuz tepkiden ziyade daha çok olumlu tepkiler aldım. Etrafımdaki insanlar bana çok güzel şeyler söylediler yani. Hatta ben anne babama bu durumu açıkladığımda çok mutlu oldular, çok sevindiler. İnşallah bu vesileyle çocuğunuz da olur dediler. Ben açıkçası öz anne babamdan da destek gördüm ve çevremden de çok güzel tepkiler aldım." G(14)

"Koruyucu aile olmaya ilk karar verdiğimde eşim ilkin mesafeli davrandı. İstemedi. İstememenin sebebi suydı. Başata dediğim gibi üç tane çocuğum var. İki tanesi iki yaşında küçükler ve ikizler.. Hani onlardan dolayı biraz çekindi. Ben tek başıma yapamam, bakamam ve çocuklarım var dedi. Ben üstesinden gelemem. Şimdi getireceğim, ilgi göstermem ve ilgisiz kalırsa buranın da yuvadan bir farkı olmaz dedi. Sonradan düşündü dedi ki: Belki getirirsek kendimize bir çeki düzen veririz. Kendi çocuklarımıza da onun sayesinde ilgi gösteririz." G(13)

Olumsuz tepkiler

Koruyucu ailelerle yapılan görüşmeler sonucunda, çevrenin sosyal kontrolünün oldukça hissedilir olduğunu sonucuna varılmıştır. Kimi ailelerinin daha önce koruyucu aile olmayı istemişlerdir. Ancak annesi ve kardeşlerinin istemediklerinin ifade etmektedirler. Can (2000)'in yaptığı çalışmada birçok ailenin çocuğa zarar gelmemesi için koruyucu olduklarını çevreye duyurmuşlardır. Bazı ailelerinin de paran çoksa bize ver niye elin çocuğuna bakacaksın gibi üzücü ifadeleri kullanmışlardır. Bu üzücü ifadelerle beraber çevreden olumlu sonuçlar da alınmaktadır.

"Çok büyük bir çoğunluk onayladı. Ancak gerek uzak akrabalarından gerek arkadaşlardan işte tipik yurt çocuğu imajı ötekileştirmesini yaptılar." G(3)

"Birinci derecede ailemiz çok kızdı. Tanımadığınız bilmediğiniz belirsiz soydan gelen bir çocuğu alıp da getirmeyin ailemize. Niye kendi çocuğunuzu yapmıyorsunuz. Biyolojik bir engel yokken niye yapıyorsunuz. Bundan sonra ailemiz dışında başka kimselerle paylaşmadık. Ama sonradan duyanlar çok memnun oldular. Çok takdir ettiler. Bunlar da sonradan çok sevdiler. Şaşkırdılar tabii.. Bu ne cesaret dediler. Olumlu tepkiler verdiler.

Hatta annem babam da çok tepki verdiler, ilk başlarda istemediler. Şimdi benden daha çok seviyorlar." G(4)

"Çok olumsuz tepkiler aldım. Bütün olumsuzlukları söylediler. Ve bizi dinlersen yapma dediler. Bu karar ve uygulama arasında on yıl sürdü. On yıl mücadele ettim eşim ve ailemi ikna etmek için. Tabii ki. Şu anda bile hepsi olumsuz moddalar. Yaşadığım hiçbir olumsuz aileme anlatmıyor. Biz sana demişti modundalar. Ancak hiç kimseye o cümleyi söylettirmedim. Ağlasak da ölse de derdimizden hiç kimseye söylemeyeceğiz. Yani şu an herkes biz sana demiştik diyecekler." G(6)

"Çevremi etkisini şöyle açıklayabilirim. Yüzde elli pozitif yüzde elli negatif olduğunu söyleyebilirim." G(9)

"Ne düşündükleri umurumda değil. Ama benim de kurumda kaldığımı bildikleri için bir şey demediler. Biraz nasıl olacak bir şey olur mu endişesi vardı." G(12)

Bazı ailelerin koruyucu aile olma kararlarını çevresinden ve ailesinden olumsuz tepkiler almışlardır. Ancak aileler onlara koruyucu aile modelinin yararını ve önemini anlattıktan sonra karşı çıkanların görüşleri olumlu anlamda değişmiştir. Hatta ilk başta karşı çıkanların görüşleri olumlu anlamda değişip koruyucu aile olmak istedikleri görülmüştür.

"İlk bakışta şaşkın ama yaşadıkça gördükçe insanların bakış açıları değişti hatta şiddetle karşı çıkan arkadaşlar şimdi koruyucu aile olmak istiyorlar." G(11)

"Çevremiz eşim çekindi biraz. Nasıl yaparız falan. İki çocuğum var. Bir tanesi bebek. Biri beş aylık biri dört yaşında. Yapamayız, yapmazsak ne olur acaba. İşte mahremiyet sorunu. böyle bir sorun var. Mahremiyet en önemli olay bu konuda. Etrafımızdaki insanlardan yadrgayanlar oldu. Malum Bingöl dindar bir yer. Bunun dışında ya çocuğa bir şey olursa ya beklediğiniz bir şey olursa, elin çocuğuna bir şey olursa ne yapacaksınız. Kendi çocuğuna bağlanabilirsiniz o çocuğa nasıl bağlanırsınız. Tabii insan böyle biraz olayı anlatınca insanlar ikna olmaya başlıyor." G(15)

6. Koruyucu ailelerinin çocuk(lar)ın yaşı tercih etme durumu

Koruyucu aileler daha çok 0-6 yaş aralığı çocukları tercih ettikleri görülmektedir. Çocuklarının yaş ve cinsiyetinin yanı sıra çocuğun öz ailesiyle ilgili bir takım özellikler de arıyorlar. Çocuğun gayri meşru olmaması, aile bireylerinin içinde uyuşturucu-kumar, içki gibi kötü alışkanlıklarının olan birinin olmaması gibi ailelerinin dikkate ettiği hususlarının başında gelmektedir (Can, 2000, 73).

Bu konuyla ilgili Kahraman (2007)'nin yaptığı çalışmada koruyucu ailelerin %50,8'lik büyük bir oranla 0-6 yaş grubu çocukları tercih ettiğini görülmüştür. Yine Yeşilkayalı (2015)'nin yaptığı çalışmada koruyucu ailelerin %50,5'i 0-3 yaş grubundaki çocukları tercih ettikleri görülmüştür. Her iki çalışmanın sonuçlarının verileri birbirlerine paralellik arz etmektedir. (Yeşilkayalı, 2015, 75). Baysal (2017)'in çalışmasında ise koruyucu ailelerin % 77,4'lük büyük bir oranla 0-4 yaş grubu çocukları tercih etmişlerdir.

Yaptığımız çalışmada da buna benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Yaptığımız çalışmanın verilerinde on beş koruyucu aileden onu yaş kriterlerinin kendileri için önemli olduğunu, çocuğun kendilerine daha erken uyum sağlayacağını, şekil vermek daha kolay olacağını söylemişlerdir.

"Ben her zaman küçük çocuk istedim. Aitlik duygusu gelişsin diye. Aynı zamanda ben araştırdım da. Çünkü yedi yaşından sonra talepler azalıyor." G(8)

"Yaşı benim için önemliydi. Küçük yaşta çocuklara şekil vermek daha kolay olur." G(9)

"Evet, çocuğun yaşı bizim için önemlidir. Aldığımız çocuk altı yaşındadır. Biz 0-6 yaş altı düşündük. Biz dedik ki madem alıyoruz. Biz büyütelim, biz bakalım ve bizim kültürümüzle büyüsün. Bizim evimizdeki sevgiyle büyüsün. Şimdi 0-6 yaş üstü olduğu zaman biraz laf anlatmak, kendine alıştırmak daha zor oluyor diye düşündük. O yüzden 0-6 yaş grubundaki çocuğu almaya karar verdik. Bize daha hızlı uyum sağlayacak, benim oğlum da altı yaşındadır. Onunla arkadaş olurlar, kardeş olurlar. Beraber büyürler diye düşündük." G(13)

"Çocuğun yaşı bizim için önemliydi. Daha çok 0-6 yaş grubu tercih etmek istedik ve bu yaş grubunda olan çocuğu aldık." G(14)

"Tabi benim için önemliydi. Ben küçükken şöyle bir kriter koymuştum. Çocuğun yaşı küçük olsun diye. Çocuk en fazla iki yaşında olsun. Alışması kolay olsun. Ama öyle olmadı. Çünkü çocuğu yanıma almak için çocuk yuvasına gittiğimde beş yaşında olan çocuğu çok sevdim ve onunu koruyucu ailesi oldum. Hatta meslek elemanları bana demişlerdi ki bu beş yaşındaki çocuk senin kriterlerine uymuyor demişti. Ama ilk çıkış noktam bir veya iki yaşında olan bir çocuğa koruyucu aile olmaktı. Dolayısıyla o çıkış noktamızdan uzaklaşmış olduk." G(4)

"Yaşları çok küçük ve büyük olmamasına dikkat ettik. Bize uyum sağlayacakları yaş aralığı 7-11 yaş grubunda olmasını istedik." G(12)

"Yaş kriterimiz küçük olması tercihti. Aileye daha erken uyum sağlar gibi birden çok etken vardır." G(5)

"Evet, benim için önemliydi. Çünkü bizim evde oğlumla eşim var erkek olarak. Bayan olarak yalnızdım. Ben de kız çocuğu istedim." G(7)

"Ben küçük olsun istedim. Hani daha çabuk yola revan olayım. Çünkü ben de emekli olmuştum. Ve küçük yaştaki çocuk aileye daha erken uyum sağlar diye tercihim küçük çocuktü. Ama ne yazık ki beş yaşında olan bir çocuğu aldım. Ona kanım kaynadı. Kızım bize geldiğinde beş yaşındaydı. Şu an on sekiz yaşındadır. Çocuk yetiştirmek çok hassas bir konu. Ben bu yaşına kadar çok iyi yetiştiriyorum, anılıyorum diye biliyordum ama ben bile zorlanıyorum .Çocuğa bir şey anlatıyorsun, anılıyor zannediyorum ama çocuk anlayamıyor. Dolayısıyla yaş önemli, bununla beraber bilinçli ebeveyn de olmak önemli." G(10)

Bazı ailelerinin küçük yaştaki çocuklarla eşleşmesinin nedeni biyolojik çocuklarıyla yaşıt olması ve onlara hem arkadaşlık hem de ablalık yapılmasıdır.

"Yaşı benim çocuğumla yaşıt olması ve onunla arkadaşlık kurması veya aralarında yaş farkının az olması uyum sağlaması açısından önemli. Küçük çocuklar da olabilir. Çocuklarımızın yaşı büyük olsaydı. Küçük çocuk alırdık ve emzirirdik. Ve sütkardeş yapardık. Ancak o zamanda benim bebeğim olduğu için o zamanda iki bebekle uğraşamazdı eşim. Eşim o yüzden büyük bir çocuk alalım dedi ve yedi yaşında olan bir çocuğu aldık. Benim kızımın arasında iki yaş farkı var. Yani bir nevi hem ablalık hem de arkadaşlık yapıyorlar." G(15)

Görüşmecilerin çoğu özellikle 0-6 yaş grubu çocukları tercih etmenin nedenlerine bakıldığında bu yaştaki çocukların, her şeyin çok da farkında olmadığından ve aileye daha rahat uyum sağlayabileceğinden dolayı tercih edilmiştir (Kahraman, 2007, 161). Baysal (2017)'in çalışmasında ise koruyucu aileler, çocukların kendilerine daha sağlıklı bağlanacağı düşüncesi % 32,0 oranı ile ilk sırada gelmiştir (Baysal, 2017, 119). Bizim yaptığımız çalışmalarının verileri de bu sonuçları destekler mahiyettedir.

Görüştüğümüz on beş koruyucu ailelerden beşi yaş kriterinin kendileri için önemli olmadığını, amaçlarının çocukları topluma kazandırmak olduğunu dile getirmiştir.

"Yok önemli değildi. Biz onu gördük. Onu sevdik." G(1)

"Hayır, önemli değildi." G(2)

"Hayır, bizim amacımız topluma kazandırmak. Yaş cinsiyet fark etmeden yapıyoruz." G(11)

"Değildi. Çünkü dokuz buçuk yaşında olan bir çocuğa koruyucu aile oldum." G(3)

"Önemli değildi. Ama küçük olmalarını tercih ediyordum. Küçük olmaları sevilebilir, daha keyifli vakit geçirilebilir. Bu nedenlerden dolayı küçük yaş tercihimdi. Aslında koruyucu aile olmaya karar verdiğimde küçük oğlum bir buçuk yaşındaydı. Bir kız çocuğu almak istedim. Süt anne olalım diye. Ama eşim izin vermezince on yıl sonra isteğim oldu." G(6)

7. Koruyucu ailelerinin çocuğun cinsiyeti tercih etme durumu

Ataerkil bir toplumda yaşıyoruz. Cinsiyet tercihi koruyucu aileler için önem arz eder. Yapılan çalışmalar incelendiğinde koruyucu ailelerin cinsiyet tercihi yıllara göre zikzaklar çizmektedir. Ancak her çalışmada koruyucu aileler en çok kız çocukları tercih etmiştir. Nitekim Özkara (2005)'nin çalışmasında koruyucu ailelerin %66'sı çocuğun cinsiyetini önemsemezken %25,3'ü kız çocuk bakmayı, %8'i erkek çocuk bakmayı tercih etmiştir. Yeşilkayalı (2015)'nin yaptığı çalışmada koruyucu ailelerin yanındaki çocukların %67,3 kız, %32,7'si ise erkek olduğu belirtmiştir. Baysal (2017)'in yaptığı çalışmada ise koruyucu ailelerin %72'si kız çocuğu ve % 18,2'si erkek çocuğu tercih etmiştir. Yine bu ailelerin % 9,8 ise cinsiyet tercihi belirtmemiştir. Kız çocuğu tercihi koruyucu ailelerin kız çocuk özleminden kaynaklanıyor olabilir (Koç, 2016, 87-88).

Baysal (2017) çalışmasında, koruyucu aileler daha çok kız çocuklarını tercih etmelerinin nedenleri şöyle açıklamaktadır: Koruyucu aileler % 19,6 oranı ile kız çocuklarını daha uyumlu olur, % 9,8 oranı ile daha savunmasız oldukları düşüncesi ile korumacı bir yaklaşımla hareket etmektedirler. Yine aynı % 9,8

oranındaki aile cinsiyet tercihi belirtmemiştir. Bu çok önemli ve dikkat edilmesi gereken bir oran olup bu aileler gelecekte profesyonel koruyucu aile olma ihtimali yüksek olan ailelerdir (Baysal, 2017, 118).

Koruyucu ailelerle yaptığımız görüşmelerde bu çalışmalarındaki koruyucu ailelerin verdikleri cevaplara benzer cevaplar vermişlerdir.

"Evet, çocuğun cinsiyeti bizim için önemliydi. Benim çocuklarımdan biri erkek ve altı yaşındadır. Aldığımız çocuk da erkek ve altı yaşındadır. Bundan ötürü belki oğlumla arkadaş olur. Akran olur. Hatta abi kardeş gibi olur. Hatta benim oğlum bize diyordu ki ne zaman kardeş getireceksiniz diye her gün bize soruyordu." G(13)

"iki kızımız var. Bir de oğlumuz olsun istedik. Kızlarım dediler ki; anne ergenlik çağındadır. Öfke kontrolü çok zor olur. Yarın bir gün sinirlenirse, seni itekler, biz seni kurtaramayız, başın derde girer dediler. Sana bir şey olursa yanımıza kocaman adamı alamayız. Ama kız olursa size bir şey olursa yanımıza kızı alabiliriz dediler. Ama benim için erkek çocuk da olsaydı olurdu. Benim için hiç fark etmezdi." G(8)

"Cinsiyeti benim için önemliydi. Kendi çocuğumla aynı cinsiyette olmasına dikkat ettim. İlerde sorun olmasın diye. Büyüdüklerinde sorun olmasın diye. Kız çocuğumla aynı cinsiyette olmasına dikkat ettim. Eğer ilerde olursa. Çocuklar büyürse bebek yaşında bir çocuk da alabiliriz. O zaman cinsiyet fark etmez." G(15)

"Yok. Bizim için önemli değildi. Ama şu an biz kız çocuğu aldık. Daha önce tanıdığımız bir çocuğu aldık." G(1)

Çalışma ile ilgili yaptığımız görüşmelerde on beş koruyucu ailelerin altısı çocuğun cinsiyeti kendileri için önemli olmadığını, kendilerine kız veya erkek hangilerini verselerdi kabul edeceklerini belirtmişlerdir.

"Cinsiyet farkı bizim için önemli değildi. Hangisini bize verseydi onu alırdık. Bize iki yaşında erkek çocuk verdiler, biz de kabul ettik. Yani çocuğun cinsiyeti bizim için fark etmiyordu. Fakat 9 yıl sonra eve çocuk girdiği için insan bambaşka oluyor. Hani babalık duygusu olsun annelik duygusu olsun veya sabah saat beşte kalkan ve hadi baba oyun oynayalım diyen bir çocuk duymak veya o sesi kulaklarınızda hissetmek apayrı bir duygudur. Açıkçası çok mutluyum ve gurur duyuyorum. Bu vesileyle Türkiye'de, Bingöl'de bu koruyucu ailenin yaygınlaştırılması için herkes elinden geleni yapması lazım. Bu konuda sosyal çalışma görevlisine çok teşekkür ediyorum. Bize çok yardımcı oldu, bize yardımı çok çok dokundu." G(14)

"Hayır, başvuru yaptığımızda erkek veya kız verselerdi benim için fark etmezdi." G(11)

"Çocuğun cinsiyeti benim için önemli değil. Yani başvuru esnasında oğlan veya kız hangisini önerselerdi kabulümdü." G(9)

"Hayır, önemli değildi." G(12)

"Hayır, önemli değildi. Erkek veya kız hangisini verselerdi kabulümdü." G(2)

"Benim için önemli değildi. Ve ben erkek çocuğa koruyucu aile oldum." G(3)

Yine bu konuya ilgili bazı ailelerinin çocuğunu cinsiyeti kendileri için önemli olmadığı ancak gönlündeki çocuğun kız olması istediğini, bazılarının da kendilerinin biyolojik çocuğu kız olduğundan kız çocuğu istediğini ve bu dönemde kız çocukları hayatta hazırlamak daha önemli olduğunu söylemişlerdir.

"O kadar önemli değildi ama gönlümdede yatan kız olmasıydı. Olabilirse kız olsun. Daha çok kız çocuklarına bir düşkünlüğümüz vardı. Ama nasip erkekten yana olsaydı da pek bir olumsuzluk düşünmezdim." G(4)

"Biyolojik çocuklarımdan ikisi de kız olduğu için ben erkek çocuk yetiştirmediğimden riske girmek istemedim. Bundan dolayı da kız çocuk aldım." G(10)

"Cinsiyeti benim için pek önemli değildi. Ancak bir kız çocuğunu hayata hazırlamak benim için daha önemlidir. Kız çocukların öncelikli olarak yuvadan çıkması gerekiyor." G(5)

"Önemli değildi ama benim tek kızım olduğu için kız çocuğunu tercih ettim. İki erkek bir kızdı. İki kız iki erkek istiyordum. Ondan dolayı bir kız aldım." G(6)

"Evet, üç veya dört yaşında bir çocuk istiyorduk. Üç yaş iki aylık aldık. Hem uyum sağlasın hem alışsın. Hem karakteri tam oturmamıştır. Karakteri tam otursun. Ailemize uyum sağlasın." G(7)

8. Koruyucu ailelerinin evlat edinme yerine koruyucu aile olmayı tercih etme durumu

8.1. Evlat edinme koşullarını taşımama

Türkiye'de koruyucu ailelerin bir kısmının evlat edinmek istedikleri, ancak gerekli koşullarını taşımadıkları için koruyucu aile olmayı tercih ettikleri anlaşılmıştır (Koç, 2016, 71).

"Ben sonra evlat edineceğim bu çocuğu. Şimdi çocuk çok küçük. Anne ve babaları yaşıyor. Bu çocuğu evlat edinmek için çok erken." G(8)

"Bu olayın pek şeyi yoktur. Biyolojik oğlum yanımıza aldığımız kızın abisiyle konuşmuş ve anlaşmışlar. Biz onu gördük sevdi. O da bizi çok sevdi. Ve koruyucu ailesi olmaya karar verdik. İkinci bir şeyin veya evlat edinelim derdine düşmedik. O zaman biraz yaşla ilgili problem olur korkusuyla evlatlık edinmeye yaklaşmadım. Ama Allah nasip ederse lise bitince kütüğümüze geçiyor." G(1)

"Şimdi. Bir kere o model üzerinden gittik. Çünkü çocuğun bazı hakları var. Bununla beraber böyle bir şeye ilk kalkıştığımızda belirsizlik var. İnşallah bundan sonra haklarını aldıktan sonra evlat edinmeye dönüşecek. Koruyucu ailelik evlat edinme sistemine göre daha avantajlıdır. Tek dezavantajı çocuğun biyolojik ailesi bir gün çocuğu alabilir durumu vardır." G(3)

"Aslında eşimle birlikte bir çocuğu evlatlık almak için düşündük. Oğlumuzu danıştık. Oğlum kabul etmedi. Ve koruyucu aile olmaya karar verdik." G(7)

Görüldüğü gibi ailelerinin evlat edinme yerine koruyucu aile olmalarının nedenlerini ifade ederken çocuğun şimdiki yaşı çok küçük olduğunu, çocuğu evlat edinmek için çok erken olduğunu, biyolojik anne ve babalarının yaşadığı v bu modelle kalkıştığında bir belirsizlik olduğundan evlat edinme yerine koruyucu aile olduklarını söyleyebiliriz.

8.2. Dini inancı nedeni ile evlat edinememe

Ülkemizin nüfusunun % 95'i Müslüman olması hasebiyle aileler evlat edinmeye mesafeli yaklaşmaktadır. Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Fetva Kurulu verdiği bir fetvayla evlat edinmenin İslam dininde caiz olmadığı ifade etmiştir. Buna rağmen ülkemizde evlat edinme sistemi de devam etmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı evlat edinme sistemine alternatif olarak koruyucu aile modelini desteklemektedir. Bu modelin İslam dininde herhangi bir sakıncası olmadığı açıklamıştır. Hatta dinimiz bu modeli teşvik ettiğini ifade etmiştir. Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığı ile AÇSHB arasında 2011 yılında bir protokol imzalanmıştır. Bu protokolün 5. maddesinin d bendinde, Diyanet İşleri Başkanlığı, koruyucu aile sayısının artırılması için toplumda bilinç ve duyarlılığın artırılması amacıyla çeşitli faaliyetler yapmakla yükümlü kılınmıştır. Bu protokol kapsamında, Türkiye Diyanet Vakfı KAGEM Koruyucu Aile Projesi'ni başlatmıştır. Başlatılan projeye birlikte çeşitli bölge ve illerde paneller, konferanslar ve bilgilendirme toplantıları gerçekleştirmiştir. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı bu konun daha anlaşılması için "Koruyucu Aile Olmak Hz. Peygamber'den Günümüze Yetimlerin Himayesi- Koruyucu Ailelik" başlıklı bir kitap yayımlanmıştır (Koç, 2016, 72).

Konuyla ilgili görüştüğümüz ailelerden G(6) ve G(15)'in görüşleri şöyledir:

"Çok net dinen caiz olmadığı için. Nesep karışmasından dolayı evlat edinmeye karşı olduğum için. Çok bekledim koruyucu aileliği televizyondan duyduktan sonra gözümde ışıklar çıkmaya başladı. Böyle bir şey olduğunu bilmiyordum. Hani zannediyordum ki kurumdan çocuk alırsak evlat edinmek zorundayız. Ama çok eskiden kurumdan çocuk almaya karar vermişim Ama evlat edinmeye ile onun arasında sıkışıp kalmışım. Nesep karışması açısından evlat edinmeye karşıyım. Eğer doğru bir şey olsaydı Peygamber Efendimiz (sav) öyle yapardı." G(6)

"Evlat edinmenin dini şeyleri var. Dini engelleri var. Bu engeller. Örneğin miras var, miras sorununu var. Kısacası dinen yasaklanmış evlatlık alma. Bu konuyla ilgili ayet ve örnekler var. Bizde bu dini hassasiyetlerimizden ötürü evlatlık alma yerine koruyucu aile olmaya karar verdik. Çünkü Koruyucu aile biraz daha dine uyumlu hale gelebilecek şekilde planlanmış model." G(15)

Görüldüğü gibi bu ailelerin dini nedenlerinden dolayı evlat edindirmedikleri hatta evlat edinmeye karşı oldukları, evlat edinme dinen caiz olmadığını ve bu model yerine korucu aile modelini benimsediklerini ve koruyucu aile olduklarını söylemişlerdir.

8.3. Koruyucu aile hizmetinin sonuçlanma hızı

Türkiye'de, evlat edinme başvurularının bekleme süresi çok uzundur. Bu sebeple aileler de çok belemektense, koruyucu aile hizmetinden yararlanarak koruyucu aile olmaya karar vermektedirler (Koç 2016, 72).

"Emekli olmuştum. Yaşım oldukça ilerlemişti evlatlık edinmek için. Bir süre beklemem gerekiyordu. Kısa yoldan korucu aile oldu. Çükü şartlar hemen hemen aynı." G(2)

"İki başvuru yaptık biz. O zaman evliydim, iki dosya açmıştık. Bana şey dediler koruyucu ailede bir ihtimal gidebiliyorlar. Aileleri geri alabiliyor vs. böyle bir ihtimalle karşı evlatlık için de başvurduk. Bir evlatlığımız olsun diye. Bir süre sonra evlatlık başvurumuz da onaylandı. Hatta çocuk hazır gelip görebilirsiniz dediler. Ama benim şu an koruyucu ailesi olduğum çocuk altı kardeşdir. Eğer evlatlık alacaksam bu çocuğun kardeşlerinden birisini alacağım düşüncesi var. Yani ikinci çocuğa bakacak gücüm olursa bu onun ailesinden birisi olsun istedim." G(4)

"İlkin aslında evlatlık için başvurduk. Çocuğu almak yeteri kadar süre olmadığı veya çok bekleyeceğimiz için koruyucu aile olmaya karar verdik. Oradaki uzmanlar siz koruyucu aile olamaya da uygunsunuz dediler. Aynı zamanda evlat edinmeyle ilgili başvuru sıramız devam ederken de koruyucu aileliği de başlatmış olduk." G(5)

Katılımcılardan G(10), Kendisi için evlatlık alma veya koruyucu aile olmaktan ziyade amacının bir çocuğun hayatında onun gittiği yere kadar ona destek olmak olduğu ifade etmiştir.

"Bir çocuğun hayatında onun gittiği yere kadar ona destek olmak benim amacım. Benim kendi biyolojik çocuklarım vardı zaten." G(10)

"Koruyucu aile yanındaki çocuklarımız devlet güvencesinde aynı zamanda biyolojik ailesinin düzelmesi halinde gönderilebilmesi" G(11)

"Aslında eşimle birlikte koruyucu aile birimine evlatlık alma niyetiyle geldik. Şimdi evlatlığında belli bir süreci var herhalde. Biz bilmiyorduk tabi. Bir yıl iki yıl üç yıl gibi belli süreleri var herhalde. Tabi sosyal çalışma görevlisi bize koruyucu aileliği teşvik etti. Açıkçası koruyucu aileliği ilk defa orda duydum ve iyi ki de duymuşum. Koruyucu aile hakkında sosyal çalışma görevlisinden olumlu bilgiler alınca koruyucu aile olmaya karar verdik. İyi ki de koruyucu aile olmuşum. Bana göre dünyalar tatlısı ve çok şirin erkek çocuk verdiler. Hanımına da dedim ki keşke hepsini verseler, hepsine biz baksak hepsinin koruyucu ailesi biz olsak. Hatta nasip olursa kısmet olursa evlatlık için de başvurduk. Açık söyleyeyim. Bize verilen çocuktan sonra ve çocuk verilmeden önceki hayatımıza bakıyorum, inanın dağlar kara fark var. Bunu yaşadıkça görüyorum. Bana göre her çocuğun bir aile ortamı olmalı. Ben o ortamı da gördüm. İnanın o çocukların her şeyi var. Devlet zaten maddi açıdan her türlü imkânı sağlıyor. Kreş olsun, kıllık kıyafet olsun maddi olarak olsun. Bununla beraber bir aile ortamından da büyümesi lazım. Böyle düşündüğümüz için bir çocukla bir aile olmak istiyorduk. Evli olmak farklı bir şeydir aile olmak farklı bir şeydir." G(14)

Katılımcılardan G(12), Sürekli bir bağdan ziyade geçici bir model ile çocuklara daha faydalı olabilecekleri kanaatindedir. Bu durum da gösteriyor ki evlat edinme sistemine soğuk baktığın söyleyebiliriz. G(13) ise bir çocuğun geleceği için koruyucu aile modeli daha mantıklı olduğunu söylemiştir. Onun için evlatlık almaktan ziyade koruyucu aileliği seçtiğini ifade ettiğini söyleyebiliriz.

"Sürekli bir bağdan ziyade biz geçici bir fayda sağlayabileceğimizi düşündük." G(12)

"Evlat edinmek bence.. kendi görüşümü söyleyeyim. En azından yani yuvada da olmuş olsa o çocuğunun gerçekten bir annesi ya da bir babası vardır diye düşünüyorum. Benim zaten üç tane çocuğum var. Evlat edinmek bence... o kadar sahiplenir miyim diye düşündüğümünden evlatlık almak yerine koruyucu aile olmaya karar verdim. Koruyucu aile bence daha mantıklıdır. Yani çocuğun geleceği için.. Bir de bunun için bir ücret talep ediyorlar bence bu pazarlıktır. Ben kabul etmedim şahsen. İstemiyorum dedim. Çünkü bu işi yapıyorsan gönülden yapacaksın. Bir beklenti karşılamadan yapacaksın çocuklar için. Bunu da ben pazarlığa oturulmuş çocuklar için de sıcak gelmiyor." G(13)

9. Koruyucu ailelerinin karşılaştığı sorunlar

Çevresel faktörler

Koruyucu aileler, akrabaları veya yakın çevreleri tarafından "başkasının çocuğu"na baktığı, "başkasının problemini evlerinin içine aldıkları" ve kendi çocuklarının gelişimini olumsuz yönde etkiledikleri gibi olumsuz eleştirilerle karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla koruyucu aile modeli ile alakalı bakış açısının, çocuk ile koruyucu ailenin sahip oldukları kültürün farklı olursa hem çocuk hem de aile bu eleştirilerden olumsuz anlamda etkilenebilir (Koç, 2016, 75).

Koruyucu ailelik biraz meşakkatli bir iştir de. Çünkü açıkçası biz de hazır değildik. Eşimle beraber hiç çocuk sahibi olmadığımız için. Koruyucu aile birimine gittiğimizde eşimle birlikte meslek elemanı tarafından koruyucu ailenin dezavantajları da söylediler. Yarın çocuğun ailesi alabilir. Veya üç beş sene sonra çocuğun ailesi gelip alabilir. Ben de hanıma şunu söyledim Şimdi sen bu işi Allah rızası için yapacaksın. Çocuğun ailesi beş sene sonra gelip alsın hiç önemli değil. Senin yapacağın şey bu çocuğa iyi bir anne olmak iyi bir aile olmak Herhangi bir şeyle karşılaşmadık aslında eşimin korkuları vardı, ailesinden dolayı ve çevresinden dolayı...Açıkçası benim hiç korkum olmadı. Çünkü ben eğitimci olduğum için duyarlıyım ve her türlü eleştiriye açığım. Kınama veya tepki olabilir. Açıkçası bu tepkilere açık bir insanım öyle bir kaygım olmadı fakat eşimin korkuları oldu. Ama Allaha şükür şu an herhangi bir korkusu yok. Bana göre bir çocuğun mutluluğu dünyaya bedeldir. Koruyucu ailenin aile kaovramını oluşturduğunu bu çocuklarının aileye ihtiyaç duyduğunu herkese anlatmamız lazım." G(14)

Son yıllarda yapılan çalışmaların bu olumsuz algıyı kırdığı söylenebilir. Nitekim bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada; ailelerin % 56'lık yüksek bir oranla koruyucu aile olduğunu gizlemiyor ve herkesle paylaşıyor. Ailelerin % 17,3'ü çocuğun kendini kötü hissedeceği, % 8'i çevredekilerin çocuğa önyargılı

yaklaşabileceği, % 8'i çocuğa yanlış bilgiler verilebileceği kaygısı ve % 5,8'i çocuğun dışlanabileceği endişesi taşımaktadır. Bu sebeplerle koruyucu aileler, çevresindeki insanlara koruyucu aile olduğunu söyleyemiyorlar veya çekiniyorlar (Baysal, 2017, 150).

Okulda yaşanan ayrımcılık

Okulla ilgili aileler büyü sorunlar yaşamaktadır. Sorunların başında çocuğun okul kaydı için okuldan kabul görme sorunu gelir. Bununla beraber çocuğun yurt çocuğu olması ve anne babasının belli olmaması gibi akranları tarafından söylenen dalgalanma, ötekileştirme etiketlenme sorunları gelmektedir. Nitekim bazı aileler bu konuda görüşlerini şöyle dile getirmiştir;

"Eğitim sorunu var, Çocuklarımız çok fazla ötekileştiriliyor." G(2)

"Okulda sorun yaşadım. Çocuğum okulda akranlarıyla uyum sorun yaşadı ve biz de olmuştuk anlamada etkilendik." G(10)

"Okul sorunu çok yaşıyoruz. Okula kayıt kabul görme açısından çok sorun yaşıyoruz. Okul idarecileri tarafından hiç kolaylık saklanılmıyor. Zorlandırılıyor. Sağlık raporu alırken sorun yaşadım. En büyük sorun bu zaten. Korucu aile olmaya karar verdiğinizden itibaren sorun başlıyor. Bir devlet koruyucu aile olma ne olursan olduğuna getiriyor. Yani devlet hastanesinde evrakları tamamlamaya kalksaydım iki ayı bulurdu. Aslında konunun öneminin farkında olan yerlerde işiniz bu kadar zor olmuyor. Bu kadar zorlanmıyorsunuz. Ama koruyucu ailelik bilinmediği için zorlanıyorsunuz. Mesela gittiğim psikiyatri doktoru bile koruyucu ailelik hakkında bilgisi yoktu." G(9)

Görüldüğü gibi görüştüğümüz bu aileler çocuğun okul kaydı kabul görme sorunu, sağlık raporu alabilme sorunu ve ötekileştirme ve damgalanma sorunları gibi sorunların başında geldiğini söyleyebiliriz.

Sağlık Raporu

Evrak hazırlamasında 15 aileden 5'i sağlık raporu hazırlamakla ilgili sorun yaşadığını ifade edilmiştir. Korunma ihtiyacı olan bir çocuğa bakmak için devletin kurumlarına müracaatta bulunan ailelere sağlık raporu alma işlemlerinde kolaylık sağlanması gerekmektedir (Baysal, 2017, 116)

"Hastanelerde sağlık raporu alırken sorun oluyor. Aslında kimsenin koruyucu aile ilgili pek bilgileri yoktur. Hastaneye gidiyoruz personellerin bilgisi yok. MEB'e gidiyorsunuz personellerin haberi yok. Yönetmeliklerden haberleri yok. Çocuğun nakli başka yere yaptığımızda nasıl yapacağına dair bilgileri yok. İşitme engelli çocuğumuz var. Dosyamıza bakan personele kulaklık almak için başvurduk. 'Kulaklık pahalıdır alamıyorsunuz' dedi. Hâlbuki alabileceğimizi yönetmeliklerden biliyordum. Budan sonra tüm ana bilim dallarına dilekçe verdim, kızıma kulaklık almak için. İşi biraz yokuşa sürdüler....Ama personellerin pek bilgileri olmadığı için oluşuyor." G(1)

"Benim üç tane çocuğum var. Sağlık raporu almak için benim için bir sıkıntı oldu. Sağlık raporu almam gerekiyordu. Yani bir birey başvuruyorsa eşi kabul etmiş demektir diye düşünüyorum. Benim iki tane bebek yaşlarında çocuğum var. Kime bırakacağız. Hastaneye gideceğiz kendimize yük edeceğiz. En büyük sıkıntı benim için bu oldu. Sağ olsun baldızımız var. O yardımcı oldu. Başka da bir sıkıntı olmadı. Doktordan sağlık raporumuzu aldık. Bu sefer çevreden soruyorlar. Nasıl kara verdiniz. Çocuklarımız var falan diyorsunuz. Onlara da anlattık. Böyle olması gerektiğini başta söylediği gibi..." G(13)

Katılımcılardan G(7), sağlık raporu alma konusunda sorun yaşamakla birlikte evrakları hazırlama aşamasında da sürecin çok uzun sürdüğünü ve kendileri için bu durum bir sorun teşkil ettiğini söylemiştir.

"Süreç çok uzun sürdü. Mesela bir yıl sürdü bizim başvurumuz. Bu da bizim için bir sorundu. Bir de sağlık raporları almak için çok uzun sürdü." G(7)

Sağlık raporu alma konusunda sorun yaşayan ailelerle birlikte katılımcılardan G(8), koruyucu ailesi olduğu çocuğun ilkin uyumu sorunu da yaşadığını bundan dolayı psikologdan psikolojik destek aldığını söylemiştir.

"Çocuğu aldığımızda ilkin eve gelmek istemiyor. Uyum sorunu yaşadık. Çocukta bir sağlık sorunu oluştu. Ama bu sorunlarımızın üstesinden gelmeme yardımcı olan bir psikolog arkadaştan ücretsiz bir şekilde destek aldım. Benden hiç para almadı. Gönüllü olarak bana psikolojik destek sağlıyordu. Koruyucu ailelik psikolojik desteksiz olmaz zaten." G(8)

Bürokrasi

Evrakların hazırlama aşamasında bürokrasinin ağır işlemesi ve bazı meslek elemanları ve idarecilerin koruyucu ailelikle ilgili yönetmelik ve mevzuatlarla ilgili tam bilgiliye sahip olmamaları koruyucu aileler için bir sorun teşkil etmektedir.

"Başvuru sırasında prosedürler çok zorladı bizi. Ben çalışıyordum, işim vardı. İşimden izin alarak gidiyordum. Bir de başvurduktan sonra o dosyanın evrakların tamamlanması için bir süre veriyorlar. O süre içerisinde o evrakların hepsi tamamlanması gerekiyor. Evraklarından bir tanesi sağlık raporu....Ama devlet hastanesinden psikometri testlerden geçiyorsunuz. Onlar da seçkin belli başlı hastanelerden almanız gerekir. Oraya gittiğinizde orda çok sıralar var. Örneğin ben gittim. Başhekime kadar gittim, ben koruyucu aile olmak istiyorum ve bunu vermezseniz sırama kadar beklersem kaybedeceğim dosyayı dedim. Bu durumu onlara anlattım. Onlar da bu durumu çok kutsal gördükleri için beni en öne aldılar. Yoksa bekleseydim, çok uzun sürerdi. O evrakları hazırlama sürecinde çok fazla mülakatlara girdik, çıktık ve ben çok mustarip oldum. Belki bu kadar hassas olmaları güzel ama çok gittik, geldik ve bu durum beni yordu gerçekten. Bir de yurt dışına giderken çok zorlandım. İlk yurt dışı çıkışımdı. Vize alacağımız zaman işte kayyum atanıyor. Kayyum size vekâlet veriyor falan. O prosedürler çok uzun sürdü. Az kalsın uçak biletimiz yanıyor. Üç sene önce böyle sıkıntılar yaşadım, sonraki vize alışlarımız daha kolay oldu." G(4)

"Bürokrasi. Zorlu hastane raporu ve çocuğa yönelik fayda zarar endişesi." G(12)

"Kurum, kuruluş ve insanların bu işi para karşılığı yapıldığını düşünülmesi." G(11)

Katılımcılardan G(5), Biyolojik aile ve kurumlarla ilgili birkaç sorun yaşadığıyla birlikte başlangıç itibariyle çocuğun uyum sorunu da yaşadığını söylemiştir. Çünkü çocuk daha önce terkedildiğinden tekrardan terk edilme kaygı ve korkusu yaşayabilir. Dolayısıyla koruyucu aileler, çocuk için ilk hafta uyum ve bağlama konusunda çok dikkatli ve hassas olmaları gerekir.

"Başlangıç itibariyle uyum bağlanma sorunu yaşıyor çocuklar. Çünkü terk edilmiş oldukları için yeniden terk edilme korkusu yaşıyor çocuklar. Yani bir bağlanma sorunu ilk anda yaşanıyor. Ondan sonra kurumlar ve biyolojik aile ile ilgili birkaç küçük sorun oldu." G(5)

"Karşılaştığımız sorunlar, ilk başta bürokrasi de takılıyorsun, bir bürokrasi engelli var. Sağlık kurulu raporu almak bir günümüzü aldı. Ve bir gün beklememiz çok gereksiz bir durumdu bana göre. Çünkü bizi çok uğraştırdı ve yordu. Bunun dışında çocukla uyum biraz zor oldu. Çünkü çocuk yeni bir ailenin içine geliyor. Gerçi çocuğa hak veriyorum. Çocuk çekiniyor. Korkuyor. Ne olacak belki geçmişinde bir travma yaşamıştır. Bu durumlar olabilir. Genel olarak sorunlar bunlar. Bunun dışında çevre baskısından dolayı ne olacak korkusu." G(15)

Mesleki Yetersizlik

Bu konuyla ilgili yapılan bir çalışmada, koruyucu aile hizmetinin daha etkin hale getirilebilmesi için gerekli olan rehberlik hizmetinin, koruyucu ailelere verilip verilmediği araştırılmıştır. Buna göre, koruyucu ailelerinin tamamı % 50 oranında hayır, görmediğini, % 29 oranında Kendi kendini geliştirdiğini ve % 21 oranında ise öğrenmek istediklerini kurumdan öğrendiğini belirtmiştir. Bu verilerle birlikte aileler kendileri zaten gönüllü aile olduğunu, herhangi bir sorunla karşılaştıkların profesyonel desteği kendi çabalarıyla gördüğünü ve dışarıdan özel terapi merkezlerinde karşıladıklarını söylemiştir (Kahraman, 2007, 160). Nitekim yaptığımız çalışmada katılımcılardan G(6)'nın görüşleri bu savı desteklemektedir.

Meslek elemanlarının yetersizliği, Niteliksiz personellerin varlığı, aydınlatmada yetersizlik. Zaten Sosyal Hizmet Uzmanının şu an sahip olduğu bilgiye ben de bilgi sahibiyim. Adres, ikametgah değişikliklerinde karşılaştığımız en büyük sorunlarımızdan birdir mesela. Yani çocuk yerel yerleştirmede çocuk en yakın adreste yerleşmesi gerekir. Ancak bizim çocuğun adresi farklı olduğu için farklı bir okula yerleşiyor. Bizden uzak olan bir okula. Biz adres değiştirmek istiyoruz. Ancak meslek elemanının bilgi yetersizliğinden dolayı bizi uğraştırıyor. Çocuğun okula yerleştirmede karşılaştığım sorunlar. Çocuğumun okula nakli için on gün uğraştım. Tek başıma mücadele ettim. Çocuğumu okula yerleştirmişim. Yaklaşık bir ay geçmesine rağmen meslek elemanlarından hiçbiri beni arayıp sormuyor. Çocuğun okulu ne oldu, ne yaptınız gibi. Arayıp soran olmadı. Yani benim en çok karşılaştığım sorunlar, meslek elemanların yetersizliği, nitelikli meslek elemanlarının yoksunluğu, takıldığım bürokratik sorunlar vs..." G(6)

Bu sorunlarla beraber sorun yaşamayan ailelerden G(3), sadece çocuğun dışıyla ilgili bir problem yaşadığını belirtmiştir.

"Hiç sorunla karşılaşmadık. Dış problemleri olabilir. Ama bizim içi sorun olmadı." G(3)

10. Koruyucu aile hizmetini sürdürürken profesyonel desteğe ihtiyaç duyuyor musunuz? 10.a) İhtiyaç duyuyorsanız, bu ihtiyacı nasıl karşılıyorsunuz?

Bu konuyla ilgili yapılan çalışmada koruyucu aile olan bireylerin herhangi bir problem yaşadıklarında sırayla kurumdan destek alarak, kendilerinin problemleri konuşarak ve dışarıdan profesyonel destek alarak çözmeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir (Yeşilkayalı, 2015, 72). Bu durumlarla beraber koruyucu ailelerin eğitim seviyesi yükseldikçe koruyucu ailelerin yaşanmış ve yaşanabilecek problemlere karşı daha farklı ve alternatif çözümler getirdikleri de görülmüştür (Baysal, 2017, 164-165). Görüşme yaptığımız ailelerin görüşleri de bu savı kanıtlamaktadır.

"Yani profesyonel destek tabi ki şart. Hatta bu konuyla ilgili yüksek lisans tezi yazdım. Bir de geçmiş deneyimlerim var. Bunun haricinde koruyucu aile birimindeki görevli meslek elemanın desteği vardır. Bir de kendim araştırıyorum. Ancak profesyonel destek ziyade bence bu konuda deneyimi olmuş, koruyucu ailelik yapmış birisinin örnekliliği ve tavsiyeleri daha önemli. Şu an bir aylık geçici koruyucu ailelik yapıyorum. Şu anki koruyucu aile olmamın biraz yaz tatilin etkisi vardır. Eğer devam edilebilirse, çocuk uyum sağlarsa ilerde sürekli koruyucu aile de olabiliriz." G(15)

"İhtiyaç duyuyorum. Hem kendim hem de çocuk için önemlidir. Çünkü sağlıklı bir şekilde büyümesi lazım. Bunu da meslek elemanları veya uzamanlar aracılığıyla destek alacağız inşallah." G(14)

"Tabi ki ihtiyaç duyuyorum. Önce meslek elemanlarıyla ve uzmanlarla görüşüyoruz. Uzmanlar bir yere kadar bize yardımcı oluyor. Çünkü sürekli, daimi bazı şeyler yaşanıyor onları kontrol altına almak gerekiyor. Sürekli bir psikoloğa götürme ihtiyacı hissediyoruz. O olmazsa başka kanallarla bunu yapıyoruz. Pedagoga götürme gibi. Devlete faydasını göremiyorsak, özelle, kendi imkânlarımızla götürüyoruz. Ancak devletin özeldede desteği yok. Bence bunun da karşılanması gerekir." G(10)

"Evet, ihtiyaç duyurum. Hem kendim için hem de çocuk için psikolojik destek gereklidir. Meslek elemanlarından alıyorum." G(3)

"Profesyonel destek olmalı, emekli öğretmen olmama rağmen psikolojik desteğe ihtiyaç duyuyorum. İşte o psikolog arkadaştan destek alıyorum. Psikologlardan veya meslek elemanlarından destek almak isterim." G(8)

"Evet benim kızım terapi alıyor. Kurumdan almıyor. Özel psikoloğumuz var. Bence bütün koruyucu ailelerin ihtiyacı vardır zaten. Çoğu da alıyordur bildiğim kadarıyla. Düzenli olarak... Çok sık aralıklarla değil, ayda bir, iki ayda bir psikoterapiye gidiyor kızım. Bizim bir tanıdık psikolog. Ücret almıyor bizden. Hocanın programına uygun zaten. Okul da hocaya yakın..." G(4)

"Evet, profesyonel desteğe ihtiyaç duyduk, duyuyoruz. Psikolojik destek aldık. Hala da ihtiyaç duyunca alıyoruz." G(5)

"Çok fazla ihtiyaç duyuyorum. Özellikle psikolojik ve psiko-sosyal desteğe çok ihtiyacım vardır. Hem kendi adıma hem de çocuğumuz için psikolojik destek şarttır. Meslek elemanlarına başvurup psiko-sosyal desteğimizi o şekilde karşılıyoruz." G(2)

"Tabi ki profesyonel desteğe ihtiyaç duyuyoruz. Hem kendim hem de çocuk için bu durum önemlidir. Kendim araştırıyorum. Ve koruyucu aile biriminden soruyorum." G(12)

Katılımcılardan G(6), Her aile için profesyonel desteğin verilmesi şart olduğunu ancak profesyonel desteğinin meslek elemanlarından hiçbir zaman tam anlamıyla alamadığını belirtmiştir. Herhangi bir problemle karşılaştığında ve derdini meslek elemanlarına anlattığında meslek elemanlarının donanım eksikliğinden dolayı tama anlamıyla verim alamadığını, bu profesyonel destek ihtiyacını özel terapi merkezlerinde karşıladığını ifade etmiştir. Dolayısıyla ailelerin psiko-sosyal desteklerini karşılamak için nitelikli meslek elemanlarına çok ihtiyaç duyduklarını söyleyebiliriz.

"Kesinlikle profesyonel desteğe çok ihtiyaç duyuluyor. Ve ben bu desteği meslek elemanlarından hiçbir zaman alamadım. Derdimi anlattığımda meslek elemanlarının donanım eksikliği bana tam destek olunamıyor. Örneğin benim çocuklarım beş yıl psikolojik destek gördüler. Özel terapi merkezlerinde her şeyi ayarlamışım. Ödemesi yapılıyor. Bu durumu meslek elemanlarına anlattığımda. Maşallah her şeyi yapmışsınız. Üzerinize düşeni yapmışsınız. Bizim yapabileceğimiz bir şey kalmamışlar dediler. Ama her korucu aile ben değilim. Eminim ki mesela özel eğitim öğrencisi olan veya herhangi bir sıkıntısı olan ailelere çok da destek olunmuyor. Koruyucu ailelikte teorik ve uygulama alanlarında çok büyük fark var. Koruyucu aileliğin takibi ve düzeniyle ilgili hep sıkıntı var ve ben de o sıkıntıyı çeken ailelerden biriyim. Koruyucu ailelikte ilk yıl çok önemli. Mesela benim ilk yılımda meslek elemanı altı ayda bir beni ziyaret etmişti. Ve benim psikolojik desteğe çok ihtiyacım vardı. Benim ağladığım gün kimse benim yanımda değildi. Ben çok zorlandım. Telefonla derdimi anlattığımda bu konuda biz bir şey yapamıyoruz cümlesini duymak beni yıkmıştı. Yani çocuğun psikolojik sorunları var, sekiz saat ağlıyor uyutamıyorsunuz. Psikiyatriye götürüyorum ilaç veriyorlar. İlaçla bile uyutamıyoruz çocuğu. Ben ne

yapacağım. Çıldırtıyorlar, birbirlerine şiddet uyguluyorlar. Ne yapacağımı bilemiyorum. Bu konunun önünü alamıyorum. Bu konuda sizden yardım istiyorum dediğim işte bizim böyle bir hizmetimiz yok. İlk sene biz çok sorun yaşadık, meslek elemanlarından tam anlamıyla destek alamadık. Beşinci sene çocukların ilaçlarını kestim. Ne psikiyatriste danıştım ne de meslek elemanlarına danıştım. Altı ay hayat burnumuzdan geldi. İşte o gün meslek elemanları yanımızda yoktu. Dolayısıyla ben psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğumda kendi çabalarımla ve özel sektörle karşılıyorum." G(6)

Yaptığımız çalışmada on beş aileden dördü bu konuyla ilgili profesyonel desteğe ihtiyaç duymadığını, ihtiyaç duyarlarsa kendileri çözeceğini veya kendi arkadaşlarıyla (Dernekteki arkadaşları) çözeceğini ifade etmiştir. Bu ifadelerde anlaşılacağı üzere görüştüğümüz ailelerin büyük bir çoğunluğu profesyonel desteğe ihtiyaç duyduklarını söyleyebiliriz.

"Yok, şu an duymuyorum. Çok sorunlarla karşılaştığımda arkadaşlarla görüşüyorum. Kendim çözmeye çalışıyorum." G(1)

"Hayır, ihtiyaç duymuyorum." G(11)

"Şu an duymadım, duymuyorum çok şükür. Öyle bir sorunun yok şu an yok. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyarsak oyun terapistine gideceğiz." G(9)

"Hiç duymadım. Eğer duyarsak da biz kendi aramızda hallediyoruz. Sohbet ediyoruz." G(7)

Katılımcılardan G(13), Profesyonel destek için çocuk uyumuna ve bağlamaya bağlı olduğunu eğer çocuk uyum ve bağlam sorunu yaşıyorsa profesyonel desteğe ihtiyaç duyulacağını söylemiştir.

"Bence çocuğun uyumuna bağlıdır. Eğer çocuk bize uyum sağlıyorsa kendi ailemi nasıl geçindiriyorsam çocuklarıma nasıl vakit ayırabiliyorsam ayısını ona da yaparsam ve bir sıkıntı yaşanmıyorsa çocuk bize uyum sağlamışsa aynı şeylerde ise bir desteğe ihtiyaç yoktur. Eğer çocuk bize uyum sağlayamıyorsa agresif oluyorsa ne bileyim başka şeyleri oluyorsa onu sakinleştirmek için tabi ki herkesin bir desteğe ihtiyacı vardır." G(13)

11. Koruyucu ailelere göre Türkiye'deki koruyucu aile sayısının yaygınlaşmama nedenleri

Görüşme yaptığımız ailelerinin uygulamanın yaygın olmamasının nedenlerine ilişkin verdikleri cevaplar, insanımızdan kaynaklanan nedenler ve uygulamadan kaynaklanan nedenler olarak iki başlık altında toplanabilir. İnsanımızdan kaynaklanan nedenler; ailelerinin bilinçli olmayışı, yani toplumun kültür düzeyinin düşüklüğü, insanların sorumluluk yüklenmek istememeleri, ailelerin çok seçici olmaları ve kendi kanlarından olamayan bir çocuğu yanlarına almak istemediklerini belirtmişlerdir. Uygulamadan kaynaklanan nedenler ise koruyucu aile uyulması tanıtımındaki yetersizlik, uygulamanın toplum tarafından bilinmemesi, bürokrasinin yoğunluğu ve çocuğun aileden geri alınma ihtimali gibi nedenler söylenebilir (Can, 2000, 75). Bu nedenler beraber devletin aile birliğine ve önemine karşı geliştirdiği olumsuz politikalar, maddi ve refah sorunun olması da bu modelinin gelişmesinin önündeki engeller oluşturduklarını söyleyebiliriz.

"Devletin aile birliğine ve önemine karşı geliştirdiği olumsuz politikalar." G(12)

"Bir sefer aile yapısı parçalandı. İnsanlar kendi çocuklarına bakamıyor. Maddi sorunları var. Refah sorunu var. Yani koruyucu aile için gerçekleştirdiğimiz stant da bunu gördük. Genellikle herkes kendi çocuklarına bakamıyorum. Kendi çocuklarımla ihtiyaçlarını karşılayamıyorum. Nasıl başkasının çocuklarına bakayım düşünceleri vardır. İkinci o duyarlılık da gitti. Başkasının acısını hissedememe anlamama ve empati kuramama...Buna kültürel duyarlılık ve dini duyarlılık da diyebiliriz. Yani kültüre duyarlılık ve dini duyarlılık hassasiyetlerimiz yok oldu. Bunların dışında tanıtım ve reklam eksikliği.. Tabi herkese koruyucu aile tanıtılmaz. Çünkü istismar edilebilir bir yönü vardır. Örneğin para konusu istismar edilebilir. Para yüzünden baktılar denilebilir. Çocuk ihmal edilebilir." G(15)

Yine başka bir çalışmada koruyucu ailelerin koruyucu aile uygulamasının yaygın olmamasının nedenleri ile alakalı, toplumun bilinçsiz ve duyarsız olması ile tanıtım eksikliği gibi cevapları vermişlerdir. Bu cevaplar toplamda % 61,2 gibi yüksek bir oranı oluşturmuştur (Baysal, 2017, 152). Özkara (2005)'nin çalışmasında ise bir önceki çalışmalardaki cevaplara paralel cevaplar vermişlerdir. Çalışmaya katılan ailelerin %32,7'si uygulamanın tanınmamasını, %26'sı ekonomik yetersizlik, %16,7'si toplumsal duyarsızlık ve %3,3'sü hukuksal engellikleri neden olarak göstermişlerdir (Özkara, 2005, 140). Bu konu ile ilgili yaptığımız çalışmada, Baysal ve Özkara'nın verilerine benzer sonuçlar çıkmıştır.

"Toplumsal bakış, farkındalığın olmaması, Rakamsal değerler çok büyük değil. Tanıtım eksikliği, evlat edinme modeliyle çok karıştırılması. Ekonomik yetersizlik." G(3)

"Yeterince tanıtımının yapılmaması ve teşvik edici herhangi bir çalışma olamaması." G(11)

"Bence bir kere anlatılmıyor. Bu son yıllarda, derneğin çok katkıları oldu. Bence evlatlık ve koruyucu aileliği halen birçok insan bilinmediğinden. Dizi ve filmlerde tam anlatılmıyor. Kamu spotlarda tam

anlamıyla anlatılmıyor. Bizim kültürümüzün insanlarında biraz mülkiyetçilik var. Benim çocuğum olsun benim kanımdan olsun." **G(4)**

"Buradaki sıkıntı şu gördüğüm kadarıyla. Koruyucu ailelik aslında insanların bilgisi yok veya bu konuda ciddi bir çalışma yapılmıyor diye düşünüyorum. Tabi şimdiki kadınlar bu konuda biraz cesaretli değiller. İnşallah çocuğu olmayan herkes.. Özellikle komşunuz varsa çevrenizde insanlar varsa hatta sosyal medyada çocuğu olmayan arakadasınız vardır. Veya bir şekilde çocukları olmayan aileler vardır onları teşvik edelim." **G(14)**

Bu konuyla ilgili Kahraman (2007), kendi çalışmasında ilginç bulgulara yer vermiştir. Bu çalışmada aileler, Türkiye'de koruyucu aile modelinin yaygın olmamasının nedenlerini %28'si sosyal hizmetlerden kaynaklanan sorunlar, %16'si koruyucu aile olmak isteyen aile sayısı çok değil, %11'si Türk aile yapısı bu konuda bir engel ifadesine ulaşılmıştır. Ailelerin %8'si ailelerin çocuğu nüfuslarına geçirme isteği, %5'si koruyucu ailelerin öz aile korkusu ifadelerine varılmıştır (Kahraman, 2007, 152-153). Yaptığımız çalışmada da koruyucu aile sayısının azlığının nedenlerinden koruyucu ailelerin biyolojik ailelerin çocukla görüşmeme isteği ve çocuğun geri alınma korkusu ve kaygısı önemli yer teşkil etmektedir.

"Koruyucu ailelerin biyolojik ailelerin çocukla görüşmeme isteği. Yakın çevremde hep bunları duyuyorum. Koruyucu aile adayları çocuğun biyolojik ailesi çocukla görüşme düşünceleri olduğu için koruyucu aile olmaya pek yanaşmıyorlar. Olaya para gözüyle bakması, Duyarlı insanların eksikliği, tanıtım eksikliği, biyolojik aile takıntıları çok, masraf takıntısı çok." **G(1)**

"Sorunun en başında çocuğun geri alınma korkusu. Yani biyolojik aile tarafından geri alınma korkusu, kaygısı. Bu kaygı sürekli devam etmektedir. Devlet tarafından koruyucu ailelik tanıtılırken öncelik daha çok parayı anlatıldığı için aileler pek yanaşmıyor. Yani önce gönüllülüğü anlatılması gerekir. Çünkü gönüllük esaslı yapılan iş sabır ve sevgi isteyen bir iştir. Bunu öne sürüyorlar ama insanlar daha sonra vaz geçiyorlar. Parayla bu işin olmayacağını öğrenince vaz geçiyorlar. Buna da tanıtım eksikliği diyebiliriz. Tutucu bir topluma sahip olduğumuzdan olumsuz bir etkisi olur. Koruyucu aile olaya adaya olan aileler daha çok çevreden çekinme sorunu veya kaygısı. Veya çevrenin etkisi diyebiliriz." **G(5)**

Kahraman (2007)'nin ailelerin %6,5'i Türk halkının sosyokültürel ve ekonomik yapısının koruyucu aile olmaya müsait olmadığını, %2,5'si koruyucu aileliği evlat edinmeye bir basamak olarak kullanıldığı, %2'si zengin ailelerin çocuğu besleme olarak almak istedikleri, %3'si SHÇEK'in bu konuda titiz davrandığını ve %2'si hizmetin suresinin belirsiz olduğu sonucuna varılmıştır (Kahraman, 2007, 154-155).

"Özel hastane ödeneği karşılanmıyor. Yeterli tanıtımın yapılmaması, koruyucu aile uygulamasının görev ve tanıtımı meslek elemanları tarafından yapılması yanlış, Koruyucu aile modelini pazarlamacı modeli olarak tanıtılması. Koruyucu aile modelinin tanıtımı görev icabı olarak anlatılması başka bir ifadeyle gönüllü bir model olarak anlatılmaması. Çünkü bana göre görev icabı anlatıldığında çok irritece oluyor. Bir de koruyucu aileyi koruma ile ilgili bir maddenin olmaması. Bu durum da çok risk teşkil ediyor." **G(6)**

"Çevre baskısı, yanlış bilgilendirme ve korkular...Yani çocuğun aileden gelen bazı genlerden dolayı endişe ve korkular. Tanıtım eksikliği, Duyarsızlık." **G(2)**

"Sosyal çevrenin etkisi. Yani el alemin çocuklarına siz mi bakacaksınız. Sana ne gibi çevre baskısı yapıyorlar. İnsanlarımızın bağnaz düşünceler. İnsanlarımızda duyarsızlığın olması. Çok tutucu bir kültürümüzün olması." **G(7)**

Yine Kahraman (2007)'nin başka bir analizinde Türkiye'de koruyucu aile modelinin yaygın olmamasının başında ailelerin %37'si reklam ve tanıtımın olmadığı, %21'i tutucu bir kesime sahip olduğumuzu, %15,5'i Türk aile yapısı bu konuda bir engel olduğu ifadesine ulaşılmıştır. Yine ailelerin %12'si Türk aile yapısı bu konuda bir engel olmadığı, %10,5'si hizmetin yükümlülükleri ağır olduğu sonucuna varılmıştır (Kahraman, 2007, 156).

Tutucu bir kültürümüzün olması. Duyarsızlık, bilinçli ailelerin azlığı." **G(9)**

"Gelenekler ve örfler. Çünkü aileler istemiyorlar. Duyarsızlık, Din de önemli. Dinde bizim kız çocukları çok önemli bir yeri var." **G(8)**

"Bir konuda da değineyim burada. Diyanet işleri Başkanlığı fetva filan vermiş de bence bunu camilerde de hutbeye konu etmesi lazım ve bu şekilde halka anlatıp teşvik etmesi lazım. Duyurulması lazım. Çünkü inşalar camiye geliyor... genellikle insanlar dini olarak dinden dolayı pek yaklaşmıyorlar. İşte caiz değildir ve çekiniyorlar. Bir sürü konu geçiyor camide. İmam cami cemaatine bir bilgilendirme yapsa, halka anlatsa insanlar bu konuda bilinçlenseler bence gelişmiş ülkelere göre bir farkımız kalmaz. Koruyucu aile bilici ve duyarlılığı hızlı bir şekilde oluşur. Çünkü bizim halkımız bu konuda bilinçsizdir. Biz koruyucu aile ile ilgili bir stant oluşturduk orada koruyucu aile diyoruz. Adam koruyucu aile nedir.

Bir bilgisi yok bizim halkımız bu konuda bilgilendirilmesi lazım. Nedeni de bilgisizliklerinden kaynaklanmaktadır. Yani bunun duyurusunun ve eğitimin artırılması lazım. Etkinliklerin yapılması lazım Konferanslarının yapılması lazım. Özellikle ve özellikle camilerde dile getirilmesi lazım. Koruyucu ailenin caiz olup olmadığını anlatılması lazım.” G(13)

“İnsanlar sorumluluk almaktan kaçınması. Ben işte yuva ve yurtlara gidemiyorum. Çok kötü oluyorum. Bu bir kıstas değildir. Çok kötü olurum demekle iş çözülmüyor. Bunun yanında duyarsızlık. Bence her insan zaman zaman bu taşın altına elini koyması gerekir. Yeterli tanıtımın yapılmaması” G(10)

12. Sizce koruyucu aile uygulaması nasıl yaygınlaştırılabilir?

Koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması için neler yapılabilir ilgili olarak Baysal (2017)'ın yaptığı çalışmada koruyucu ailelerin çözüm önerileri şu şekildedir; Bu çalışmada koruyucu ailelerin % 39,6'sı televizyon ve sosyal medyada reklam yapılması önerisi ilk sırada yer almıştır. Bu maddenin devamı mahiyetindeki toplumun doğru ve yaygın bir şekilde bilinçlendirilmesi önerisi % 28,4 ile ikinci sırada yerini almıştır. Bu iki öneri kayda değer önerilerdir. Diğer maddeler de azımsanmayacak kadar önemlidir. Bu maddelerden koruyucu aileler mevzuatlarla desteklenmeli ve rahatlatılmalı %7,1, başarılı aile ve çocuk örnekleri ön plana çıkarılmalı ve ünlüler örnek olmalı %6,7, çocuğu olmayan kilerlere bir şekilde ulaşılp tavsiye edilebilen %1,8, yeterince yaygın olduğunu düşünen %8,9, cevap vermeyen %8,9, Diğer ise %6,2'lik bir oranla koruyucu aileler görüşlerini ifade etmişlerdir (Baysal, 2017, 153).

Yaptığımız çalışmada koruyucu ailelerin neredeyse tamamına yakını Baysal (2017)'ın yaptığı çalışmadaki çözüm önerileriyle ilgi ilk iki maddelere paralel cevap vermişler.

“Tanıtımların yapılması, Paradan ziyade gönüllü gözüyle bakılması, reklamının yapılması.” G(1)

“Tanıtımın yapılmış, hedef kitleleri iyi tahlil emek lazım. Eğitime katma değer olması konusunda çalışmaları yapılması. Sadece ben çocuk seviyorum mantığıyla yaklaşımdan ziyade bilinçli ailelerin hedef kitesine yönelmelidir. Reklamın yapılması, broşürlerin hazırlanması....Çarpıcı kamu spotların hazırlanması.” G(2)

“Okullar programlarına yurtlar belli aralıklarla gidilmesi lazım. Yılda bir kere de olsa gidilmesi lazım. Geziler düzenlesinler. Bence Her çocuk bu yurtlara gidilmeli, görmeli. Koruyucu aileler tecrübelerini aktarabilirler. Meslek elemanlarına profesyonel bakışı açısı oluşturulması eğitim ve süpervizyona tabi tutulması. MEB'in okullarda yakın işbirliği içinde olması gerekir. Bu konuda çalıştaylar düzenlenebilir. Paneller düzenlenebilir. Gidip tecrübelerimizi oralarda da anlatabiliriz biz koruyucu aileler olarak. Dizi ve filmlerde tam anlamıyla anlatılması lazım. Kamu spotlarında açık ve net bir şekilde işlenmesi lazım.” G(4)

“Ben açıkçası bu konu üzerinde bir çalışma yapmayı bir yüksek lisans tezi yazmayı düşünüyorum. Bu koruyucu aileyi yaygınlaştırmak için ve koruyucu aileyi artırmak için üzerime düşen vazifeyi yapmaya çalışacağım. Çünkü oradaki çocukların hepsinin ayrı bir hayat hikayesi vardır. Hiçbir zaman da bunun sorgulamamak lazım. Bunu araştırmamak lazım. Temel ihtiyaçlar konusunda orada her şey veriliyor zaten. Gereke maddi gerek manevi. Fakat ben o çocukların bir aile ortamında büyümesini özellikle şiddetle isterim. Bu konuda kesinlikle koruyucu aileyi desteklenmesi, tanıtılması ve bu konuda gerekli çalışmaları yapılması lazım.” G(14)

“Tanıtımların sıkça yapılması, tecrübeli koruyucu ailelerin tecrübelerini sıkça anlatması, Bir de çok büyük alanlarda değil de de kültürü algılayabilecek kişilerle bir masa etrafında konuşulması gerekir diye düşünüyorum. Yani herkese değil de bilinçli koruyucu aile adaylarına anlatılması gerekir. Koruyucu ailelerin hikâyelerinden dizi ve filmlerin yapılması. Sempozyum ve konferansların düzenlenmesi.” G(10)

Koruyucu ailelik ile ilgili şu an maddi şartların iyi olduğunu ifade eden G(15), Bu şartlar yeterli değil, duyarlı insanlara da ulaşılması gerektiğini beyan etmiştir. Bu görüşlerle birlikte çocuğun bazı sosyal ve sportif faaliyetlerinin de ücretsiz olması konusunda gerekli mercilerden talep etmiştir. Görülmektedir ki, koruyucu ailelerin çocuğunu yüksek yararını gözetmek için çocuklarla birlikte sosyal ve sportif faaliyetler katılmak istenmektedir. Ancak maddi olanakları yetersizliğinden bu aktiviteleri tama anlamıyla yapamadıkları, yapan aileler de kendi ceplerinden harcadıklarını söyleyebiliriz.

“Yani bence mevcut durumda şartlar iyi. Yani ekonomik destek iyi. Bu konuda duyarlı insanlara ulaşmak gerekir. Veya duyarlı çocuğu olmayan aileler olabilir. Bunlara ulaşılabilir. Çünkü hem o aile hem de çocuk için iyi olacak. Medyanın etkisi olabilir. Farklı Bakanlıklarla protokoller imzalayabilir. Bu protokoller çerçevesinde duyarlı insanlara, konferanslar ve seminerlerin verilmesi, kamu spotların oluşturulması, afişlerin hazırlanması. Asında geçmişte bunun uygulaması vardır. Kültürümüzde vardır. Çocuğun ailesi ve ya anne-babası ölmüşse çocuk yakın bir akrabaya verilir. Orda

büyütülüyordu. Bunun dini boyutu vardır. Tabi ki aileler farklı bir şekilde de desteklenebilir. Örneğin ekonomik destek 800-900 TL civarındadır. Gerçi bu çocuğun ihtiyacına göre değişir. Bunun dışında çocuğa şöyle destekler verilebilir. Aile çocuğa yetkilik yaptığı etkinlikleri ücretsiz yaptırabilir. Örneğin çocuğu yüzmeye götürüldüğünde ücretsiz götürülebilir. Tabi ki devlet bu sosyal ve sportif faaliyetler için ayreten para vermesin bir kart veya bilet şeklinde çocuğun gittiği yerlerde bu etkinliklerden ücretsiz yararlınsın diye." **G(15)**

Müzik ve spor kurslarında devletin ücretsiz imkânların sağlanması." **G(8)**

Koruyucu aileliğin tanıtımında derneklerin önemli yeri mevcuttur. Nitekim yaptığımız çalışmalarda görüşlerini ifade eden G(3) Koruyucu aile derneklerinin kurulması ve koruyucu ailelerin tecrübelerinin aktarılması gerekliliği üzerinde görüş beyan etmiştir. Bu görüşlerle birlikte görüşlerini ifade eden G(5), dini yönden de koruyucu aileliği anlatılması ve sadece koruyucu aile sayısını artırmak değil, nitelikli koruyucu aile sayısını arttırmak gerektiği ifadesi kayda değer bir görüş olduğu söyleyebiliriz.

"Koruyucu aile derneklerinin kurulması, Koruyucu ailelerin tecrübelerinin aktarılmasını. Sempozyum ve Konferansların yapılması." **G(3)**

"Konuyla ilgili sempozyum ve panellerin düzenlenmesi, tanıtımın açık ve net bir şekilde yapılması. Derneklerin kurulması. Farkındalık broşürleri hazırlanması. Dini yönden de anlatılması lazım. Sadece koruyucu aile sayısını artırmak değil, kaliteyi de artırmak lazım. Yani profesyonel koruyucu aile sayısını artırmak lazım. Psikolojik ve psiko-sosyal desteklerin artırılması lazım." **G(5)**

"Halkın bilinçlendirilmesi. Camilerde duyurulması, Konferansların ve seminerlerin verilmesi, tanıtımlarının yapılması." **G(13)**

Katılımcılardan G(6), koruyucu aile modelinin belli aşamaları olması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu modelinin ilk aşaması için kurumda kalan her çocuğun bireysel bir gönüllüsünün olmasından yana olduğunu, bireysel gönüllülerin de koruyucu aile olma adayları olan kişiler olması gerektiğini söylemiştir. Yani direkt koruyucu aile olmasına karşı olduğunu, belli bir tecrübe edindikten sonra koruyucu aile olma gerekliliği üzerinde durduğunu söyleyebiliriz.

"Bu modelinin belli aşamaları olması lazım. Ben bu modelinin ilk aşamasını için kurumda kalan her çocuğun bireysel bir gönüllüsünün olmasından yanayım. Birinci basamak bu olmalı. Bireysel gönüllülerin de koruyucu aile olma adayları olan kişiler olması gerekir. İlk bu bireyle bireysel gönüllü olup ondan sonra koruyucu aileliğe dönüştürmesinden yanayım. Direkt koruyucu aile olmasına karşıyım. Çünkü sağlıklı bir uyum süreci yapamıyorlar. Çeşitli programlarda koruyucu ailelerinin kendi tecrübelerini anlatılması, Koruyucu ailelere uyum süreciyle ilgili iyileştirmeler yapılmalı" **G(6)**

"Öncelikle mevcut koruyucu ailelerimizin onore edilmeli tanıtımı yapılmalı medyada örneğin çocuklar duymasın dizisinde Haluk ve Meltem dizideki aile koruyucu aile oldular bu şekilde olabilir. Koruyucu aileye sunulan desteklerin artırılması artırılarak profesyonel koruyucu aile sistemi olmalı." **G(11)**

Katılımcılardan G(7), koruyucu aileliğin yaygınlaşması için devamlı anlatılması gerektiğini ve en önemlisi de deneyimli koruyucu ailelere sosyal hizmetlerde bir oda verip gelen kişilerin tepkilerini hafifletilmesi gerektiğini söylemiştir. Deneyimli olan insanlardan neyi nasıl uygulayacağını konusunda bilgi edinirse daha sağlık sonuçlar çıkacağını söyleyebiliriz.

Devamlı anlatacağız. Bence deneyimli koruyucu ailelere sosyal hizmetlerde bir oda verip gelen kişilerin tepkilerini hafifletmek. Çünkü insanlar buraya gelemiyorlar. Deneyimli olan insanlardan bir şeyler öğrenseler, neyi nasıl gideceğini öğrenseler belki daha iyi olacak. Medyada tanıtımın yapılması. Dizi ve filmlerin yapılması" **G(7)**

"Kamuoyunun bilinçlendirilmesi, Çocuklara koleje gitme imkânlarının sunulması. Yasalarda olmasına rağmen ama uygulamada yok. Bir çocuğu koleje gönderebilmek için kendi paramızla gönderiyoruz. Ama devlet çocukları kolejlere ücretsiz bir şekilde gönderme imkânı bize sağlasın. Çünkü emekli maaşımın hemen hepsi çocuğun kolej masrafına gidiyor. İkincisi ise devlet, çocuklara meslek edindirme kursları verilsin. Kuaför gibi. Yani çocuk hangi mesleğe yatkınsa o kursu versin bir meslek edindirsin. Kamu spotlarının hazırlanması, Çocukların eğitimlerinin nitelikli bir şekilde devam edebilmeleri için devlet hem özel okullarda hem de devlet okullarında şartları iyileştirmesi ve teşviklerinin sağlanması. Tanıtım eksikliği. Bu eksikliği gidermek için de sempozyumlar, konferanslar ve panellerin yapılması, Koruyucu ailelik ile ilgili bilgi eksikliğini giderilmesi, Bilgi paylaşımının yapılması, Deneyimli koruyucu aileler sempozyum, konferans ve panellerde kendi tecrübelerini aktarması." **G(9)**

Katılımcılardan G(12), aile yapısı güçlendirilerek, sağlıklı bir aile yapısı bir çocuğun sağlıklı bir şekilde yetişebilmesi konusunda çok önemli bir yer teşkil ettiğini ifade etmektedir.

"Aile yapısı güçlendirilerek. Tanıtım çalışmaları ile ve güçlü ailelerin duyarlılığını artırarak olabilir." **G(12)**

SONUÇ VE ÖNERİLER

“Kültüre Duyarlı Sosyal Hizmet Bağlamında Türkiye’de Koruyucu Aile Modeli” adlı çalışmamızın teorik bölümlerinde genel olarak; kültürün tanımı ve özellikleri, kültüre duyarlılık ve sosyal hizmet ilişkisi, korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan hizmet modelleri, koruyucu aile modeli ve tarihçesi, Türkiye’de uygulanan koruyucu aile modeli ve özellikleri ele alınmıştır. Araştırmamızın alan çalışması kısmında ise; İstanbul, Bingöl ve Kahramanmaraş örneklerinde Türkiye’deki koruyucu aile modelinin profili nesnel bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Bununla beraber dünyada en çok tercih edilen çocuk bakım modeli olan koruyucu aile modelinin ülkemizde sayısal ve oransal olarak az tercih edilmenin sebepleri araştırılmıştır. Ayrıca kurum bakım modeline kıyasla bu hizmet modelinin Türk toplum ve aile yapısına uygunluğu tartışılmıştır. Uygulama aşamasında sorunlar belirlenmiş bu sorunlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Özellikle 21. yüzyılda küreselleşmeyle birlikte teknolojiye de yaşanan hızlı gelişimler ve değişimler uluslararası ilişkiler ağında farklı kültürler ve yapıların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Yaşanan küreselleşme olgusu ve teknolojik gelişmeler ve kültürlerarası etkileşimi kaçınılmaz kılmıştır. Bu kültürel etkileşimle beraber insanlar bireysel, ailevi ve toplumsal hayatı sorgulamaya başlamış ve üzerinde çalışmalar yapmaya başlamıştır. Özellikle küreselleşme ile gelişen, değişen ve dönüşen teknolojik gelişmeler birlikte bireysel ailevi ve toplumsal hayatta sorunlar da yaşanmaya başlamıştır. Bu sorunlardan en çok etkilenen dezavantajlı gruplardan korunma ihtiyacı olan çocuklar olmuştur.

Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bütün toplumlarda korunma ihtiyacı olan çocuklar var olmuştur. Bu anlamda her toplumda tüm ibreler korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelmektedir. Dolayısıyla tüm dünyada öz ailesinin yanında bakılamayan çocukların korunup yetiştirilmesi ve topluma kazandırması konusunda toplumlar tarafından devletin bir görevi olarak görmüşlerdir. Devlet bu görevi sosyal devlet olma göreviyle belli yasalarla ve yönetmelikle yapmaktadır. Çünkü çocuklar insanoğlunun neslinin devamı sağladığından ve sağlıklı bir toplum inşa etme konusuna öncülük ettiği için toplumlar için çocukların yeri çok önemlidir. Ancak çocuğa sunulan hizmetlerle ilgili karnesi zayıflıklarla doludur. Bu zayıflıkları giderilebilmesi için sağlıklı bir toplum ve aileden geçer. Sağlıklı bir toplum, temeli sağlam atılmış ailelerle mümkün olmaktadır. Akabinde topluma sağlıklı çocuklar yetiştirmek için ancak temelli sağlam atılmış bu ailelerden geçmektedir. Bundan dolayı Türkiye’de korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan hizmetlerden koruyucu aile hizmet modeli büyük önem taşımaktadır. Koruyucu aile hizmet modelinin korunma ihtiyacı olan çocukların bakımı konusunda hem Türkiye’de hem de dünyada en doğru ve etkili hizmet modeli olduğu genel olarak kabul görülmektedir. Ancak ülkemizde AÇSHB’nin koruyucu aile hizmet modeli ile ilgili çalışmaların yetersiz kaldığı görülmektedir. Çalışmamız daha çok kültüre duyarlılık veriler doğrultusunda yapılmıştır.

Çalışmamızda koruyucu ailelerin bu hizmeti nereden öğrendikleri konusunda on beş aileden üçü, SHM, koruyucu aile birimi ve meslek elemanlarından, dördü çocuk yurtlarına gönüllü ailelik yaparken kurum ve kuruluşlardan öğrenmiştir. Ailelerden dört tanesi arkadaş/çevre, kitaplar, tanıtım programları ve STK’lardan öğrenmiştir. Yine ailelerden dört tanesi de sosyal medya, internet ve televizyondan öğrendikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Çalışmamızda koruyucu ailelere göre koruyucu aile uygulamasının tanımı konusunda; ailelerin tamamına yakını korunma ihtiyacı olan bir çocuğun bir aile ortamında büyümesine dediklerini tespit edilmiştir.

Çalışmamızda koruyucu ailelerin koruyucu aile olma arzusunun kaynağı konusunda; on beş aileden iki tanesi daha önceden yuvadan kalma, dördü biyolojik çocuğa sahip olamama, sekizi sosyal sorumluluk bilinci ve dördü de evlat edinme isteğiyle başvurdukları sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmamızda ailelerin, koruyucu aile olmaya karar verirken sahip olduğu kültürün etkisi olup olmadığı konusunda; Görüştüğümüz on beş aileden yedisi sahip olduğu dini değerler ve gelenek-göreneklerin etkili olduğu görülmüştür. Bazı koruyucu ailelerin koruyucu aile olma ve bunu devam ettirme süreçlerinde her ne kadar kendi kültürünün veya gelenek-göreneklerinin etkili olmadığını içlerinden gelen insani ve vicdani duygulardan dolayı bu kararı alladıklarını belirtse de aslında bu insani ve vicdani duygular sahip olduğu kültürlerinin değerleri oluşturmaktadır. Yani farkına varmadan verdikleri karar ve bu kararları devam ettirme konusunda sahip olduğu kültürel değerlerin etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu veriler de göstermektedir ki koruyucu ailelerin koruyucu aile olma ve bunu devam ettirme süreçlerinde kültürün etkisi olduğu hipotezimizi doğrulamaktadır.

Çalışmamızda, koruyucu ailelerinin yakın çevresi ve çocukları koruyucu aile olma kararlarına tepkileri nasıl olduğu noktasında; çalışmamıza katılan on beş aileden sekizi çevreden ve çocuklarından olumlu tepkiler aldıklarını hatta geç bile kaldıklarını ifade eden aileler olduğu görülmüştür. Diğer yedi

ailenin tamamına yakını da ilk başlarda eşlerden ve yakın akrabalarından olumsuz tepkiler aldıkları ancak bu modelin amacını ve önemini anlattıktan sonra bu bireylerin ikna oldukları akabinde olumlu tepkiler aldıklarını dile getirmiştir. Hatta bazılarının da koruyucu aile olmak için gerekli mercilere başvurdukları görülmüştür. Bu veriler göstermektedir ki koruyucu ailelerinin tamamına yakını yakın çevresi ve çocukları koruyucu aile olma kararlarına olumlu tepkiler verdikleri sonucunu doğrulamaktadır.

Çalışmamızda koruyucu ailelerinin çocuk(lar)ın yaşı tercih etme durumu konusunda, görüştüğümüz on beş aileden onu 0-6 yaş grubu çocukları tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Kahraman'ın (2007, s.161) bu konuya ilgili yaptığı çalışmasındaki ailelerin %50'den fazlası 0-6 yaş grubunu tercih ettikleri sonucuyla uyumluluk sergilemektedir. Öte yandan koruyucu ailelerinin çocuğun cinsiyeti tercih etme durumu sonucunda, görüştüğümüz ailelerin dördü kız çocukları istedikleri, altı aile ise çocuğunu cinsiyeti kendileri için önemli olmadığı ancak gönlündeki çocuğun kız olması istediği sonucuna varılmıştır. Yine katılımcılardan beşi ise kendileri için cinsiyet ayrımı yapmadan başvurdukları tespit edilmiştir. Bu konunun verileri ışığında hipotezlerimizden biri olan "Ataerkil bir topluma sahip olduğumuzdan koruyucu ailelerin tercihi daha çok erkek çocuktan yana olmaktadır." şeklindeki hipotezimiz çürütülmüştür.

Çalışmamızda koruyucu ailelerinin evlat edinme yerine koruyucu aile olmayı tercih etme durumu noktasında; katılımcıların dördü evlat edinme koşullarını taşımadığı, ikisi dini inancından dolayı evlat edinmeyi tercih etmediği üçü ise koruyucu aileliğin başvurusu daha erken sonuçlandığından evlat edinme yerine koruyucu aileliği tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer ailelerin ise evlat edinme veya koruyucu ailelikten ziyade amaçlarının çocuğun yüksek yararını gözeterek çocuğu sağlam bir şekilde hayata hazırlamak olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda koruyucu ailelerinin karşılaştığı sorunlar noktasında; Genel olarak ailelerin tamamına yakını, meslek elemanlarının yetersizliği, nitelsiz personellerin varlığı, çocuğun ilk haftalarda yaşadığı bağlanma sorunu, bürokrasinin ağır işlemesi, sağlık raporu alma sorunlarını yaşadığı tespit edilmiştir. Yine sorunların başında çocuğun okul kaydı için okuldan kabul görme sorunu ve okulda damgalanma, ötekileştirme ve etiketlenme sorunları yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmamızda ailelerin koruyucu aile hizmetini sürdürürken profesyonel desteğe ihtiyaç duyuyorlarsa bu ihtiyacı nasıl karşıladıkları konusunda; görüşme yaptığımız on beş aileden on biri profesyonel desteğe ihtiyaç duydukları görülmüştür. Hatta kimi aileler kurum tarafından sağlanan psikolojik ve psiko-sosyal destek hizmetini yetersiz görerek bu ihtiyaçlarını özel terapi merkezlerinde karşıladıklarını tespit edilmiştir. Bu aileler özel terapi merkezlerinde aldıkları hizmetinin ücretini devlet tarafından karşılaması gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu sonuç Baysal (2017)'nin koruyucu ailelere yapılan ödemelerinde psikoterapi ücretlerinin karşılanmaması önemli bir eksiklik olduğu sonucuyla uyumluluk sergilemektedir.

Çalışmamızda koruyucu ailelerin görüşleri doğrultusunda, Türkiye'de koruyucu aile sayısının azlığının nedenleri tespit edilmiştir. Bu nedenler; devletin aile birliğine ve önemine karşı geliştirdiği olumsuz politikalar, maddi ve refah sorunu, toplumsal bilinçsizlik ve duyarsızlık, tutucu bir kültürümüzün olması, ekonomik yetersizlik, reklam ve tanıtım eksikliği, koruyucu ailelerin biyolojik aileleri çocukla görüştürmeme isteği ve çocuğun geri alma korkusu ve kaygısı sonuçları ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızda koruyucu ailelerin görüşleri doğrultusunda koruyucu aile uygulaması nasıl yaygınlaştırılabilir konusunda; televizyon ve sosyal medyada reklamının açık ve net bir şekilde yapılması, tanıtım programlarının yapılması, çalıştay, sempozyum ve konferanslarının düzenlenmesi, koruyucu aileleri mevzuatlarla desteklemesi, tecrübeli ailelerinin tecrübelerin aktarmaları, başarılı aile ve çocuk örnekleri ön plana çıkarılmalı, koruyucu ailelerin hikayeleri kültürümüze uygun dizi ve filmlere konu olması, ailelerin koruyucu aile olmadan önce çocuklara gönüllü ailelik yapması, tanıtım programların yapılması, hedef kitlesinin iyi tahlil edilmesi, koruyucu aile derneklerinin kurulmasına yönelik çalışmaların yapılması, MEB ile anlaşarak okullarda tanıtım çalışmalarının yapılması, camilerde hutbelerde dillendirilmesi, SHM'lerde tecrübeli koruyucu ailelere yönelik bir oda tahsis edip gelen koruyucu aile adaylarına yönelik tecrübelerini aktarmaları gibi önerilerde buldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda koruyucu aile hizmet modelinin daha nitelikli bir şekilde gelişmesi için koruyucu aileler, biyolojik aileler ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) yönelik şu önerilerde bulunabiliriz:

Koruyucu ailelere yönelik öneriler;

- Koruyucu aileler koruyucu aile olurken çevreden gelen olumsuz tutum ve davranışlara aldırılmadan bu konuda olana kararlılığı devam ettirmeli,
- Koruyucu aileler herhangi bir sorunla karşılaştıklarında bunu çocuğa hissettirmeden bulunduğu ildeki koruyucu aile birimi ve STK'sı ile sürekli iletişim halinde olup bu sorunu gidermeye çalışmalı,
- Koruyucu aileler çocuğun biyolojik ailesinin olduğu kabul etmeli ve gerektiğinde bir uzman eşliğinde çocuğu biyolojik ailesiyle görüştürmeli,
- Koruyucu aile birimi bilgisi dışında koruyucu aileler çocuğu biyolojik ailesiyle görüştürmemeli,
- Koruyucu aile modelinin evlat edinme modeli ile aynı olmadığı bilincinde olmalı,
- Koruyucu aileler koruyucu aile olmadan önce çocuk yuva ve yurtlarında gönüllü ailelik yapmalı,
- Çocuğun bakış açısıyla biyolojik aile değerlendirilip ve aile ile ilgili olumlu veya olumsuz çıkarımlarda bulunulmamalı,
- Koruyucu ailelerin asıl görevi çocuğa sahiplenmek olmadığı, çocuğun sağlık ve nitelikli bir şekilde yetişebilmesi için ona uygun şartlar hazırlamak olduğu unutmamalı,
- Koruyucu aileler çocuğun yüksek yararı için ödenen parayı, çocuğun temel ihtiyaçları ve eğitimi için harcamalı ve bu durumdan farklı sosyal kazançlar elde etmemeli,
- Koruyucu aileler koruyucu aileliğin; uzun soluklu ve emek isteyen bir süreç olduğunun bilincinde olmalı ve bu durumu sevgi dolu bir ortamla çocuğa hissettirmeli,
- Koruyucu aileler kendilerinin biyolojik çocukları varsa yanana alacakları çocuğu kendilerine söylemeli aynı zamanda yanına alacakları çocuğa da bu durumu izah etmeli,
- Koruyucu aileler bir uzmanın görüşlerinden yararlanarak ve çocuğu kendisinin duygu-durum motor becerine göre kurslara göndermeli ama bu durumu zorunlu ve sürekli hale getirmemeli,
- Koruyucu aileler, düzenli olarak çocuklara sosyal ve sportif aktiviteler yapmalı,
- Koruyucu aileler koruyucu aileliği sorunsuz devam edebilmeleri ve çocukla sağlıklı iletişim kurabilmeleri için koruyucu ailelikle ilgili verilen temel eğitim programlarına tam anlamıyla katılım sağlamalı,
- Koruyucu aileler, çocuğa biyolojik ailesiyle ilgili algılabilecek tüm olumsuz tutum ve davranışlardan uzak durmalı,
- Koruyucu aileler hem bu modelin tanıtımı ve önemi için hem de koruyucu aileler kendi aralarında dayanışma ve birlikteliği sağlaması için koruyucu aile ile ilgili STK'lar kurmalı,
- Biyolojik (öz) ailelere yönelik öneriler;*
- Biyolojik aileler, koruyucu aile birimiyle sürekli iletişim halinde olmalı,
- Adres ve telefon değişikliklerinde konuyla ilgili meslek elamanına bilgilendirmede bulunmalı,
- Biyolojik aileler, koruyucu aile hizmet modeli kendi çocuğu için daha faydalı bir model olduğu bilincinde olmalı,
- Koruyucu aile modelini evlat edinme modeli ile karıştırmamalı,
- Biyolojik aileler, çocuğu için meslek elemanları tarafından belirlenen gün ve saatte düzenli olarak gitmeli,
- Biyolojik aileler, çocuğuyla görüşürken çocuğa olan sevgisini hissettirmeli,
- Çocuğun yanında, biyolojik aileler ve koruyucu aileler birbirlerini suçlayıcı davranışlarda bulunmamalı,
- Çocuğa gerçekleştirilemeyecek sözler verilmeyerek çocuğu kandırmamalı,
- Görevli meslek elemanları bilgisi dâhilinde koruyucu aileyle iletişim kurulmalı,
- Biyolojik aileler yaşam koşullarını çocuğu geri alabilecek düzeyde değiştirmeli ve bu değişiklikleri koruyucu aile birimine bildirimde bulunmalı,
- Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) yönelik öneriler;*
- Koruyucu aile modelinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için meslek elemanları yetersizliği giderilmeli,
- Yönetmelik ve mevzuatlarda boşluk net olmaya hükümleri netleştirilmeli,
- Koruyucu ailelere ve çocuklara yönelik hizmet sağlamada görüşme odası ve araçları tahsis etmesi ve aktifleştirilmeli,
- Koruyucu aile ve çocuk eğitimleri için gerekli eğitim materyallerinin eksiklikleri giderilmeli,
- Koruyucu aile biriminde çalışan meslek elemanları kendilerini her alanda nitelikli bir şekilde geliştirilmeli,

- Koruyucu aile biriminde tecrübeli ve nitelikli meslek elemanları çalıştırılmalı,
- Koruyucu aile biriminde görevli olan meslek elemanlarının kurum içi görev değişikliği yapılmamalı,
- Koruyucu aile biriminde çalışan meslek elemanlarının zorunlu sebepler olmadıkça iller arası yer değişikliğe gidilmemeli,
- Uzmanlaşmış ve geçici koruyucu aile modeli geliştirilmeli,
- Akraba ve yakın koruyucu ile koruyucu aile modeli daha çok SED ile desteklenmeli,
- Koruyucu ailelerin özel terapi merkezlerinde aldıkları psikolojik ve psiko-sosyal destek ücretinin karşılanmalı,
- Koruyucu aile adaylarına ve koruyucum ailelere koruyucu ailelikle ilgili temel eğitimleri verilmeli,
- Koruyucu ailelikle ilgili çalıştay sempozyum ve konferanslar düzenlenmeli,
- Koruyucu ailelerin hikayeleri kültürümüze uyumlu dizi ve filmlere konu olması için gerekli girişimlerde bulunulmalı,
- Her ilde koruyucu aile derneğinin kurulması için koruyucu ailelere destek ve teşvikte bulunmalı,
- AÇSHB bünyesinde aile terapisi ve aile danışmanlığı eğitim almış kişileri danışmanlık ve terapi için çalıştırmalı,
- AÇSHB'nin farklı bakanlıklarla protokoller imzalanmalı, imzalananlarla ise bu protokolleri yenilenmeli,
- AÇSHB özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı ile sürekli iletişim halinde olmalı.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Fetva Kurulunun 2013'te koruyucu aile ilgili yayınladığı olumlu fetvasını her platformda anlatılmalı,
- Camilerde hutbelerde koruyucu aileliğin İslam dininde herhangi bir yasağının olmadığı aksine İslam dini koruyucu aileliği teşvik ettiğini anlatılmalı,
- Özellikle MEB ve DİB'in "aile" ile ilgili konu başlığında koruyucu ile hizmet modeli başlığına yer vermeli,
- Koruyucu aile hizmet modeli ile evlat edinme modelinin aynı olmadığı koruyucu aile biriminde görevli olan meslek elemanları tarafından net bir şekilde anlatılmalı. Çünkü bazı aileler dinin inancından ve mahremiyet mevzusundan dolayı koruyucu aileliği evlat edinmeyle karıştırdığından uzak durmaktadır.
- AÇSHB koruyucu aileliğin tanıtımı için reklam ve kamu spotları hazırlamalı ve sosyal medya ve internette koruyucu ailelikle ilgili videolar yapmalı,
- Tecrübeli koruyucu alilerin kendi tecrübelerini anlatmaları konusunda gerekli ortamlar oluşturulmalı.
- AÇSHB ile üniversiteler, aile ve sosyal politikalar konusunda iş birliği içinde olmalı ve üniversitelerde bu konuyla ilgili bir birim oluşturmalı.

KAYNAKÇA

- Aydın, A. (2005). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Tekeğaç Eylül Yayıncılık.
- Baysal, A.E. (2017). *Koruyucu Aile Uygulamaları ve Sonuçları: İstanbul Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Can, Y. (2000). *Korucu Aile Uygulaması: Ankara Örneği (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Güngör, N. (2013). *İletişim Kuramları ve Yaklaşımları*. Ankara: Siyasal Kitapevi Yayınları.
- Kahraman, F. (2007). *Türkiye'de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti (Sakarya ve Kocaeli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Kartal, Ö. (2016). *İslam Hukukunda Koruyucu Aile*. Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Kılıçarslan, F. (2018). *Çocuğumu Nasıl Eğitmeliyim*. İstanbul: İdeal Akademi.
- Koç, T. (2016). *Türkiye'de Koruyucu Aile Hizmetinin Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Çözüm Önerileri: Türkiye ve Hollanda Karşılaştırması (Yüksek Lisans Tezi)*. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Manisa.
- Özates, Ö.S. (2009). *Sosyal Hizmet Uzmanlarının 'Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi'nin Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri (Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Özbesler, C. (2009). Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci. *Aile, Toplum, Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*. Y.11, C. 4, S. 16, s. 86-94.
- Özkar, S. (2005). *Toplumun Koruyucu Aile Uygulamasına İlişkin Bilgi, Görüş ve Değerlendirmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yeşilkayalı, H. D. (2015). *Koruyucu Aile Bireylerinin Sosyodemografik Özellikleri ile Empatik Becerileri ve Özgeçmiş Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.